

(సంపుటి - I)

“హరి యేమనెనే అలిగెనో”

అలమేలుమంగమ్మతో అలనాటి హరి
అనురాగ పరిమళం

ఆత్మీ పేరేమాత్మీల ఐక్యము

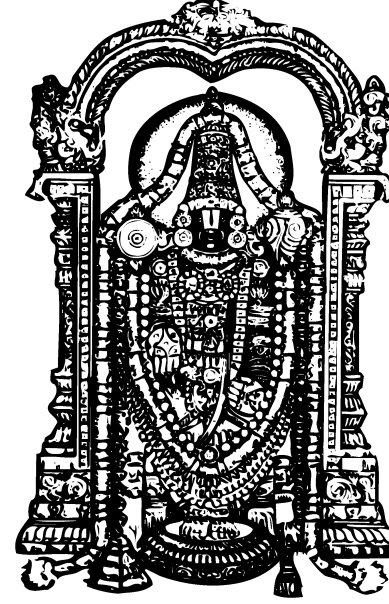
ఇది

అన్నమయ్య పదకవితకు అమరవాది పరిచయం

శ్రీరస్తు

శుభమస్తు

అవిఘ్నమస్తు

హరి యేమనెనే అలిగెనో

ఎన్నుకొన్న

అన్నమయ్య మధురకీర్తనలకు

పరిచయ పరిమళము

రచన

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య చిక్కితులు

M.Tech.

హరి యేమనెనే అలిగెనో

(సంపుటి - I)

మొదటి ప్రచురణ

మార్చి 2014

రచన

అమరవాది సుబ్రహ్మణ్య దీక్షితులు

వెల : అమూల్యం

ప్రతులకు :

ఫ్లాట్ నెం. 5, ఫ్లాట్ నెం. 61, సిద్ధార్థ నగర్,

హైదరాబాద్ - 38. ఫోన్ : 093930 21360

డి.టి.పి. ప్రింటింగ్ :

కె.వి.ఆర్.

98495 79345

అంకితము

నా ఇష్టదైవము, శ్రీ వేంకటరమణునికి
ఆయనలో ఇమిడిపోవాలని ఆశపడే రమణులకు...

కం|| హరియేమనెనే అలిగెనో
వెరపందిన నాయికలును వేదనజెందన్
కరిగెడి వేంకటపతికిని
తరుణులకిది అంకితమ్ము ధన్యత నిత్తున్.

తా|| “హరి యేమన్నాడే, ఒకవేళ నాపై అలిగాడా? ఇక యెన్నటికీ మమ్మల్ని
చూడడా” అని భయపడి దుఃఖిత అయిన తన నాయికనావిధంగా
చూచి కరిగిపోయే తిరుమల శ్రీవేంకటరమణునికి, ఆయన
తరుణులకు ఈ కృతిని నాకు ధన్యత కలుగునట్లు అంకితమిచ్చెదగాక!

హరి యేమనెనో అలిగెనో

(సంపుటి - I)

ఎన్నుకొన్న అన్నమయ్య మధుర కీర్తనలకు
పరిచయ పరిమళము

విషయ సూచిక

క్ర.సం.	విషయం	సంపుటము/సంఖ్య	పేజీ
1.	అంతచక్కనివాడవు అన్నిటా జాణవు నీవు	28/146	19
2.	అలమేలుమంగవు నీవొనే పతిఁ జేకొంటివి	28/118	31
3.	అలిమగని జాడలు అందరికి నివియే	28/290	23
4.	ఇంకానేల దాచేవు ఇంతకు వచ్చెబనులు	18/209	49
5.	ఇప్పుడుగారమణుడు యీడేరె నా కోరికలు	28/570	18
6.	ఇచ్చకమే సేసితేను యీడేరు వలపులు	29/451	50
7.	ఇట్టి నెరవాదివి నీవలమేల్మంగవు	28/123	17
8.	ఇట్టుండవలదా యిరవైన మోహము	7/118	3
9.	ఈతని నాపొందులు యికజూడవే నీవు	28/1554	27
10.	ఎంత భాగ్యవంతుడవో యీకె నీకు దేవులాయ	28/474	24
11.	ఎంతయెమ్మెలబొరలేవేమే నీవు	29/32	39
12.	ఎక్కడ నుండి వచ్చెనో యేకరి నీరతులకు	29/374	41
13.	ఎచ్చటజూచినా నితడై కృష్ణుడు	29/31	38
14.	ఎట్లు సాధించవచ్చునే యిటువంటి మగవాని	28/565	20

15.	ఎన్నడు నేరిచేనో యింతేసి దంటతనాలు	29/155	46
16.	ఎన్నడు నెరుగమయ్య యిటువంటి వలపుల్లు	28/353	34
17.	ఎదుటనేవుండగాను యెడమాటలేమిటికి	29/489	43
18.	ఎన్ని వేదాలు చదివి యెంతసోమయాజి	16/493	11
19.	ఎవరికి గలవమ్మా యిటువంటి సొబగులు	28/272	30
20.	ఏమని విన్నవించేము ఇంతిచందములు	28/272	30
21.	ఏమని విన్నవించేము యీపెనుద్దులు	28/271	36
22.	ఏమి చెప్పినే తనయెమ్మెలు చెలులతోడ	16/488	15
23.	ఏలనన్నొడబరచేవు యెరుగనా నీ గుణము	28/553	31
24.	ఒకతొకతెనెరుగకుండ నందేదాగిరి	16/432	16
25.	ఓయమ్మచూడగదరె వుద్దగిరికృష్ణుడు	16/433	10
26.	కాంతపై మిక్కిలి బత్తిగలిగిన చెలులాల	29/149	44
27.	కొమ్మలాల యిదేమంచి కొలువు వేళ	7/449	4
28.	గడ్డమీదనున్నవాడు కరుణానిధైనవాడు	28/435	8
29.	చక్కనిగుణవంతుడు సరిసీకుమగడాయ	28/361	25
30.	చదురంగమాడమని సాధించేవు	16/482	13
31.	చల్లలమ్మేదానవు అచ్చపుమగనాలవు	7/322	2
32.	చెప్పజెప్పగొత్తలాయ చెలియ నీసొబగులు	28/507	22
33.	చూచిచూచి మీ పెండ్లికి సోబనపాడేముగాక	28/352	35

34. తప్పులెంచనేనిన్ను దరుణీ	29/416	45
35. తెలిసినవాడవు ధీరుడ విన్నిటా నీవు	7/243	5
36. నన్నేల పిలిచేవు నగుతానాపె యింటికి	28/443	29
37. నిన్ను జూచెప్పటినుండి నేడు నాకువరవయ్యా	29/193	51
38. నీవేమంచితనాలు నెరుపనేరుతువమ్మా	29/74	42
39. పంచుక అనుభవించుపడతుల	7/517	6
40. బుద్ధి చెప్పేము నీకు పుట్టినయింటివారము	28/117	33
41. భూపతిచెరువుచెంత బొంచుకరతులకును	29/193	47
42. మచ్చిక గలిగితేనేమి మరగువద్దా	29/460	48
43. మన్నించీబదారువేల మగడు తాను	16/487	14
44. మరగులమాటలేల మాపుదాకాను	16/434	12
45. మెచ్చిరిందరును నిన్ను మేలుమేలే	28/351	37
46. మేలుకు మేలేకాక మెరమెరలేమిటికే	28/171	9
47. వట్టి సిగ్గులేటికి వద్దికి వచ్చేనిభుడు	28/119	28
48. వేగమేయానతీవమ్మా వినవేడుకయ్యానాకు	29/461	40
49. సిగ్గువడీసుమ్మీ చిన్నవయసుది	28/370	7
50. సుదతికి మీరందరుజుట్టాలైన పలము	28/273	29
51. హరియేమనెనే అలిగినో	7/329	1

ప్రార్థన

- కం|| శ్రీవిభుడు వేంకటేశుడు
ఆ వైకుంఠంబునందు అమరినవాడై
ఏవేళగాచునార్తుల
నీవే దిక్కన్న చాలు నిరుపమ భక్తిన్
- ఉ|| ఈకడ జెప్పబూనెదను యేపుగ వేంకటనాథు గొల్పుచున్
చేకొని అన్నమయ్య తను చెప్పిన యీమధురంపు కీర్తనల్
మాకగ భావమున్ దెలుప ముత్యపు జల్లును బోలు భాషలో
తూకపు ముందుమాట పరితుష్టత బొందగ యెంచి వ్రాసెదన్.
- చం|| సరసములైన కీర్తనల చాలపదంబులు ఒక్కతీరునౌ
విరివిగ అర్థముల్ తెలుప వింతగబుట్టు విరక్తి వీటిపై
మురియుచు తీపియున్ తినగ మొత్తు మొగంబని నేర్వగా వలెన్
పరిచయమందునే తెలుప భావమునీకడ నిశ్చయించితిన్.
- సీ|| శృంగారకీర్తనల్ బంగారు పుట్టమ్ము
కట్టు దేవర కింపు కలుగజేయు
మధుర భక్తికి తల మాధవుండేవూచు
సెలవినవ్వుల జిల్కూ సిరిపెనిమిటి
సరసభక్తిని మెచ్చి సతి జూచి కొంటెగా
కనుగీటు తిరుమల కరివరదుడు
అమలిన రసవృష్టి అన్నమయ్య పదంబు
మురిపించు నెల్లరన్ తరతరముల
- ఆ.వె|| మధుర కీర్తననగ మంచి శృంగారంబు
గూడుకొన్నపాట కురియు దేనె
అణువుమాత్రమైన అశ్లీలతుండదు
మనసు నిర్మలముగ మారవలయు.

మత్తకోకిల॥

పరిచయంబును సేయనెంచితి బాగుబాగని మెచ్చగా
పరిమళంబులు చిల్చు కీర్తన భావమున్ కుదియించుచున్
సరసమొప్పెడి మాధురిన్ వెదజల్లు వేంకటనాయకా!
మురిపెమందగ ముద్దుగుమ్మల ముంచుమా రతివేడుకన్.

మ॥ కరిగించెన్ హరి ముద్దుగుమ్మ రతులన్ కళ్యాణమైకూడుచున్
వరపుత్రుండగు అన్నమయ్య అటుపై పాడెన్ భళా! కీర్తనన్
యెరుకన్ గూర్చగ వాటికిన్ పరిచయం బేనెంచి సేతున్ ప్రభా!
దరికిన్ జేర్చుము నాడు'నావ' సుడిలో తాజిక్కి అల్లాడినన్.

శా॥ శృంగారంబన చిన్నచూపు తగునా, సేవింపగా శ్రీపతిన్
బంగారంబగు బాటరా కలుగునా పాపంబు ఆవంతయున్
క్రంగంబోకుర వేంకటేశ్వరుడు తాగుడంగ గోపెమ్మలన్
సంగంబొసర అన్నమయ్య కవికిన్ సంతృప్తి కల్గెన్ గదా!

తొలిపలుకు

అన్నమయ్య శృంగారకీర్తనలు ఇదివరలో ఏలుకో శృంగారరాయ అనే పేరుతో మున్నుడి, భావవివరణలతో 101 కీర్తనలు అందించాను. ఈనాడు మళ్ళీ అన్నమయ్య సరసకీర్తనలను, శృంగార కీర్తనలను అన్నమయ్య మధుర కీర్తనల పేరుతో అందిస్తున్నాను. వీటికి 'హరి యేమనెనే అలిగినో' అనే సంపుటిగా వెలువరిద్దామని సంకల్పం.

శ్రీవేంకటేశ్వరుని కృపా కటాక్షవీక్షణముంటే ఈ నాప్రయత్నం వెలుగులోకి వస్తుందని నా అపార నమ్మకం ఆపై కొండలరాయని దయ, నా ప్రాప్తము. నేను ఇదివరలో అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలు తీసుకొన్నప్పుడు "రవ్వా శ్రీహరి" గారి నిఘంటువు నావద్దలేదు. అందువలన ఆనాడు నేను ఎక్కువ శ్రమపడవలసి వచ్చింది. ఈనాడు ఆ కష్టంలో సగం పడితేచాలు గట్టెక్కవచ్చని నా నమ్మకం.

ఆ పురుషోత్తముడే ఏదో ఒక దారిచూపిస్తాడు. దీనిలోనే గాయకులు రాగంకట్టి పాడిన కొన్ని కీర్తనలను యెన్నుకొన్నాను. సాహిత్యపరంగానేకాక సంగీతపరంగా కూడా ఈ సంపుటి అందరినీ అలరిస్తుందని నా ఆశ.

"హరి నీమయమే అంతాను" అనే పేరుతో నేను శ్రీవేంకటరమణుని కృపవలన 375 అన్నమయ్య శృంగార, భక్తి, వైరాగ్య, తత్వ చింతన కీర్తనలు 4 సంపుటములుగా వెలువరించాను. శృంగార కీర్తనలన్నీ వివరిస్తే రసికలోకానికి తప్ప, శరణాగతులకు పెద్ద ఉపయోగకరము కాదేమో అని నామట్టుకు నాకనిపించింది. మనకు లభ్యమైన అన్నమయ్య కీర్తనలన్నీ సింహభాగము శృంగార కీర్తనలే. అయినా నేటి సమాజంలో అన్నమయ్య కీర్తనలు వినేవారేకానీ విశ్లేషించిన తాత్పర్యవివరణ చదివేవారు కోటికొక్కరు. ఒకవేళ చదివినా రెండవ పర్యాయం చదివేవారుండరు. మరి అన్నమయ్య అన్నట్లు వరద ఆగిపోయాక అడ్డుకట్టవలన లాభమేమి? కానీ అన్నమయ్య కీర్తనలు పాఠకలోకానికి పరిచయం చేయాలనే నాకోరిక తీరనిది. అందుకనే అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలను పాఠకలోకానికి పరిచయం చేస్తే చాలు అనే సత్సంకల్పంతో నా ప్రయత్నానికి "హరియేమనెనే అలిగినో" అని నామకరణంచేసి శ్రీకారం చుట్టాను.

ఒకవేళ ఈ శృంగార కీర్తనలకు విడమరచి భావవిశ్లేషణ చేసినా ఇక్కడ చూపిన విధంగా వస్తుంది.

భావవిశ్లేషణ:

ఓ చెలియా! హరి నామాటవిని యేమనెనే (ఏమని అన్నాడే?) కొంపదీసి అలిగినో (అలిగినాడాయేమే?) విరహినై నేనుండ (నేనింత విరహ బాధతో వేదన చెందుతుంటే) యీవేళ ఇంకా రాడేలనే?

మళ్ళీ మళ్ళీ తనను నా మాటలతో కొసరను (ఆక్షేపించను) అని వేడుకొన్నాను కదా! అతిశయించిన హరి యేమనినాడే. తరుణులందరూ వచ్చేశారు కదా! ఇంకా తాను అక్కడనేవున్నాడు. కారణమేమిటే? ఎరవెరవై (విలక్షణముగా) నున్న ఆతడు అప్పుడు తాను నా గురించి యేమనినాడే?

ఓ చెలి! నావాకిటిదాకా వచ్చి తిరిగెనట (మరలిపోయెనట), నావిభుడు. కారణమేమైవుంటుంది? తానెందుకలా చేశాడో చెప్పినాడా? ఈ రాకపోకల (వచ్చిపోవుటలోనే) తెల్లవారేటట్లుంది. ఈకడ (ఇప్పుడు) తుదమాట యేమనెనే (తన ఆఖరి మాటగ యేమి చెప్పమంటాడే.)

ఓ చెలియా! నా తలపులో ప్రియము (నా మనస్సులో అతని నెంత ప్రేమిస్తున్నానో) తనకే తెలుసును కదే! తన మనసులో మాట యెలుగెత్తి యేమనెనే (గొంతువిప్పి ఏమీ చెప్పలేదా?) ఇప్పుడు ఆయనగారు నామాట యేమి వింటున్నాడని? తానే బలవంతంగా వచ్చి ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నిన్ను నన్ను కూడినాడు కదా! దాని గురించి యేమనినాడే? ❀ ❀ ❀ ❀

దీనివలన ప్రయాస తప్పించి విశేషఫలితము నాకు కనిపించలేదు. బాగా ఆలోచించి ఒక కృత నిశ్చయానికి వచ్చాను. ఈ “హరియేమనెనే అలిగినో”లో యెన్ని సంపుటములు చేస్తానో తెలియదు కానీ ప్రతి శృంగార కీర్తనకు “పరిచయపరిమళం” వ్రాసి అన్నమయ్య ఆరాధన కొనసాగిస్తాను. శ్రీవేంకటేశ్వరుని నామస్మరణ యెలాగూ ఇందులో భాగమే కదా!

శృంగార కీర్తనలంటే చదువరిలో శృంగారభావాలను తట్టిలేపేవి. జావళీలు ఆ కోవకే చెందుతాయి. జయదేవుని అష్టపదులవలె, అన్నమయ్య కీర్తనలలో కూడా అశ్లీలతకి తావులేదు. అష్టపదులలో హరి దర్శనమైతే ఇక్కడ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు శృంగారరాయుడు. అలమేల్మంగమ్మ, ఆమెచెలికత్తెలు, వేంకటేశుని పరివారంలోని స్త్రీలు కీర్తన పాడుతున్నారు అన్నట్లు వుంటాయి. కొండొకచో అన్నమయ్య తనే నాయికా నాయకులకు సలహాలిస్తారు. అప్పుడూ ఆయనా స్త్రీగా ఆ కీర్తననాలపిస్తున్నారా అనిపిస్తుంది. నాకు ఇవి శృంగారకీర్తనలన్న భావం రాదు. ఇవి

అన్నమయ్య మధుర భక్తిని ప్రతిపాదించే మధుర కీర్తనలు. సరసత్వము గలవికాబట్టి సరస కీర్తనలు అనికూడా అనవచ్చును. అన్ని కీర్తనలూ దాదాపు ఒకే పంథాలో నడిచినందువల్ల పునరుక్త భావన కొండొకచో కలుగవచ్చును. మరి మన నాయకీ నాయకులు మానవమాత్రులు కారుగదా! జగత్పిత, జగన్మాతలు వారు.

ఏది యేమయినప్పటికీ ఈ మధుర కీర్తనలకు పరిచయ పరిమళం మాత్రమే అందించడం జరిగింది. కొన్ని తెలుగు మాటలకి కూడా అర్థం చెప్పవలసి వచ్చింది. ఎందుకంటే అది 600 ఏళ్ళ క్రిందట నేటి రాయలసీమ మాండలిక భాష. అటువంటి సందర్భాలలో చదువరుల సౌకర్యార్థం కొన్ని పదములకు నేటి తెలుగు అర్థం ఇవ్వటం జరిగింది. అలాగే కొన్ని కీర్తనలలో తమిళ, కన్నడ పదములు కూడా ఆనాటి వాడుకవలన మనకు కనిపిస్తాయి.

ఈ కీర్తనలు ప్రత్యేకించి రసిక భావనలున్న భక్తులకు. ఇరవైయేళ్ళలోపు వారికి, అరవై యేళ్ళు పైబడిన వారికి కాదు. అలాగని వారు చదువరాదని నా అభిప్రాయము కాదు. పచ్చి మామిడికాయ, బాగా మగ్గి మెతకబారిన మామిడికాయ తినలేం కదా! ప్రాధులకు ప్రింటు సన్నగా వున్నా పర్వాలేదని ఈ “హరియేమనెనే అలిగినో” పేజీకి ఒక్క కీర్తన పరిచయ పరిమళంతో సహా అందిస్తున్నాను. ఆస్వాదించండి.

చివరికి వినండి. కొంతమంది అల్పజ్ఞానంతో అన్నమయ్య బూతుకీర్తనలు చెప్పాడని ఆ రోజుల్లో తమ అక్కసును వెళ్ళబోసుకొన్నారు. అటువంటి వారు నేటికాలంలోనూ వున్నారు. వారందరికీ కనువిప్పే నామాటలివే. పండితులు అన్నమయ్య శృంగార కీర్తనలను పరిష్కరించి ఆ కీర్తనలలోని నాయకుడు పరమాత్మ, నాయిక పరమాత్మ సంగమం కోరే ఆత్మ అని విశదీకరించారు. జనబాహుళ్యానికి వారు స్త్రీ పురుషులనిపిస్తే వారు భగవంతుని పాఠశాలలో ఎల్.కె.జి. విద్యార్థుల క్రింద లెక్క అన్నమాట. మరి పి.హెచ్.డి. అంటే ఆత్మ పరమాత్మను చేరుకోవటం, జరిగేనా? ఏమో! శ్రీహరికే తెలుసు.

అందుకే మనం ఈ అద్భుత సాహిత్యాన్ని మధురకీర్తనలు అందాము. అన్నట్లు ఇవి సరసము చిందించే సరసకీర్తనలు కూడా.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములవారికి సదా కృతజ్ఞుడను

Please visit: [geetadeeksha](http://geetadeeksha.in) in google Network, for my other works

సంఖ్య : 329 సంపుటము : 7 పుట : 203 రాగం : బౌళి

1 హరి యేమనెనే అలిగెనో

విరహినై నేనుండంగా యేల (యావేళ) రాందాయ ||పల్లవి||

మరలి మరలి తన్ను మాటలం గొసరను

యిరవైన విభండేమనెనే

తరుణులే వచ్చితిరి తానాడనున్నాడు

యెరవెరవై తానేమనెనే ||హరి||

వాకిటికిందాక వచ్చి తిరిగెనట

యేకారణమిది యేమనెనే

రాకలం బోకల రాతిరాయనిదె

యీకడం దుదమాం టేమనెనే ||హరి||

తలపులో ప్రియము తానే యెరుంగును

యెలుగెత్తకమాంటేమనెనే

బలిమి శ్రీవేంకటపతి డా విచ్చేసి

యిల ననుంగూడెను యేమనెనే. ||హరి|| 329

పరిచయ పరిమళం :

అదిలోనే హంసపాదు అన్నట్లు ఈ కీర్తన పల్లవిలోనే పొరబాటు దొర్లింది. “విరహినై నేనుండంగా యేలరాదాయె” అనివున్నది. విరహినై లోని ‘వి’కి యేలరాదాయెలో ‘యే’కి యతి భంగమైనది. కావున ఈ చరణము “విరహినైనేనుండం యీవేళరాందాయె” అనివుంటే బాగుంటుందని విజ్ఞుల అభిప్రాయము. నాయిక తన చెలికత్తెను అడుగుతోంది హరి యేమన్నాడే? నాపై అలగలేదు కదా! ఇక్కడ నేను విరహంలో వేగిపోతుంటే యీవేళ యెందుకు రాడే అని తెగవ్యాకులపడుతున్నది. నా తలపులలో కూడా అతనంటే నాకు ప్రేమేకదే! యెలుగెత్తి ఒక్కసారికూడా నేనంటే ఇష్టమని అనలేదా? మరి తాను విచ్చేసినపుడు బలవంతంచేసి మరి కూడినాడు కదే! శ్రీవేంకటపతికి నేనంటే ప్రేమ వున్నట్టా లేనట్టా? అని నాయిక సందిగ్ధంలో పడింది.

★ ఎరవెర - విలక్షణము ★ కొసరను - ఆక్షేపించను

సంఖ్య : 322 సంపుటము : 7 పుట : 199 రాగం : శ్రీరాగం

2 చల్లలమ్మేదానవు అచ్చపుమగనాలవు

మల్లడిమాపొందులేల మరిగేవు నీవు ||పల్లవి||

కమ్మి పున్నమవెన్నెల గాదెంబోసికొంటివటే

యెమ్మొకే సెలవి నవ్వేవేపొద్దును

తమ్మిరెకులెల్లం దెచ్చి దాంతుకవుందానవటే

కుమ్మరించేవు కన్నులం గుచ్చికుచ్చి మీందను ||చల్ల||

చిలుకపలుకులెల్లం జేన విత్తుకొంటివటే

వొలికేవు పెదవుల నొకటొకటే

కులికి చిగురులెల్లం గోసితటే మావాకిట

వెలయ నీయడుగుల వెదచల్లేవు ||చల్ల||

సోగతీగెల్లె నీసొమ్మటే నీచేతులను

భోగపుం గాంగిట నన్నుం బొదిగేవు

యీగతి నే శ్రీ వేంకటేశుండ కూడితి నిన్ను

జాగులేల యిక్కడనే సతమై నిలువవే. ||చల్ల|| 322

పరిచయ పరిమళం :

“మగనాలి” అంటే భర్తచాటు భార్య అని అర్థం. ఈ గొల్లభామ యెప్పుడో కృష్ణయ్య చెయ్యిపట్టుకొంటే నా జోలికి రాబోకు నేననలే మగనాలిని అని బీరాలు పోయివుంటుంది. ఇప్పుడు కృష్ణయ్యకు అవకాశం దొరికి మాటకి మాట ఒప్పుచెబుతున్నాడు. పాపం! నీవు చల్లలమ్మకొనే గొల్లభామవు కదా! మా మల్లడి పొందు నీకేలనే అంటున్నాడు. అచ్చము రేపల్లె కొంటె రసికునివలెనే మాట్లాడుతున్న కృష్ణయ్య దురుసుమాటల్లోంచి వలపు మాటలలోకి మారిపోయాడు. “వ్యాపించిన పున్నమి వెన్నెల కలబోసికొన్నావా యేమిటే చల్లని నవ్వులు వెదజల్లుతున్నావు. తామరపూలరేకులను నీకళ్ళల్లో దాచుకొన్నావే యేమిటే మాటిమాటికీ గుచ్చి గుచ్చి చూస్తున్నావా అనేట్లు నీ చూపులు కుమ్మరిస్తున్నావు”. అని భావకవిత చెప్పాడు. చివరికి నేను శ్రీవేంకటేశ్వరుడనే జాగులేల? ఇక్కడ శాశ్వతంగా నాతోవుండవే అని ఆమెను కూడినాడట. అన్నమయ్య మధురగీతమిది.

★ మల్లడిపొందు - మిక్కుటమైన కూటమి ★ ఎమ్మె - గర్వము ★ సతమె - శాశ్వతమె
★ తమ్మిరేకు - తామరపూవురేకలు ★ సోగతీగెలు - సొగసైన లతలు

సంఖ్య : 118 సంపుటము : 7 పుట : 72 రాగం : సాళంగనాట

3 ఇట్టుండ వలదా యిరవైన మోహము
వొట్టుకొని జెమటలు ఉవ్విళ్ళూరును ॥పల్లవి॥

తలపోసి తలపోసి తనువెల్లాఁ బులకించి
వలపులఁ బొద్దువుచ్చి వనిత
నెలకొని పానుపుపై నిద్దిరించి నిద్దిరించి
కలలోన నిన్నుఁ గూడిఁ గామిని ॥ఇట్టు॥

నీపదాలు పాడిపాడి నెయ్యమునఁ గరఁగుచు
రాపుగానానందించీ రమణి
చూపులనెదురుచూచిచూచి యంతలోనె తరి
తీపులనే తనిసీని తెఱవ ॥ఇట్టు॥

వచ్చివచ్చి నీతోడ వన్నెగా సరసమాడి
మెచ్చినిదివో యలమేలుమంగ
యిచ్చకుండ శ్రీవేంకటేశ నిన్నిపుడు గూడి
నిచ్చలు నిన్నుభోగించీ నీపట్టపుదేవి. ॥ఇట్టు॥ 118

పరిచయ పరిమళం :

బాగుగా అతిశయించిన మోహము అంటే ఇట్లావుండాలి అంటున్నారు అన్నమయ్య. ఒట్టుకొనీ (ఒట్టుపెట్టుకొని) చెమటలతో తడిసి ముద్దువుతున్నా ఆమె నీవెప్పుడు వస్తావోనని తెగ ఉవ్విళ్ళూరుతున్నది, అంటున్నారు. నీ గురించి ఆలోచించి ఆలోచించి ఆమె శరీరమంతా పులకరించింది. ఆ వనిత నీవలపును తలచుకొంటూనే పొద్దుబుచ్చుచున్నది. ఇక ఇట్లాకాదనుకొని నిద్రపోయి నీతో తన కలలో కూడినది. ఆ కామినికి నీవనిన అంతయెడతెగని మోహము అంటున్నారు. మధురభక్తిలో వలపుతలపులే మాధవుని సేవ. అలమేల్మంగమ్మ నీ దరిజేరి, నీ సరసమును మెచ్చినది. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీ పట్టపురాణి నిన్నిపుడు కూడి భోగించినదయ్యా! అని అంటున్నారు.

- ★ ఇరవు - నెలకొను, స్థిరపడు ★ రాపుగ - మిక్కుటముగా
- ★ తనిసి - తనివిదీరి ★ తరితీపులు - తమకము

సంఖ్య : 449 సంపుటము : 7 పుట : 276 రాగం : గౌళ

4 కొమ్మలాల యిదె మంచికొలుపువేళ
చిమ్ముచు విన్నపాలెల్లఁ జేయరే యిపుడు ॥పల్లవి॥

భామఁ దొడపైనిడుక ప్రహ్లాదవరదుఁడు
అముకొని సరసములాడుచున్నాఁడు
దోమటివలపులను తొప్పఁదోఁగి చెమటల
అమని వేడుకనోలలాడుచున్నాఁడు ॥కొమ్మ॥

చెలి విడెమియ్యఁగాను శ్రీనారసింహుఁడు
నలువంకఁ బకపక నవ్వుచున్నాఁడు
పులకలజ్ఞోపముల పువ్వుదండలతోడ
చెలరేఁగి మచ్చికలు సేయుచున్నాఁడు ॥కొమ్మ॥

పొంది లకిమమ్మతోడ బొమ్మిరెడ్డిచెర్లహరి
యిందరి శ్రీవేంకటేశుఁ డేలుచున్నాఁడు
సందడిరతులఁ జొక్కి జవ్వనమదము మించి
మందెమేళము సేసుక మన్నింపుచున్నాఁడు. ॥కొమ్మ॥ 449

పరిచయ పరిమళం :

బొమ్మిరెడ్డిచెర్ల - అనేవూరిలో నెలకొన్న ప్రహ్లాదవరద నరసింహస్వామిపై చక్కటి మధురకీర్తన వినిపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. శ్రీనారసింహుని దేవేరి శ్రీలక్ష్మి. జానపదలోకం ఆమెను లక్ష్మి అనలేక 'లకుమమ్మ' అని పిలుస్తారు. ఈ ప్రహ్లాదవరదుడు శృంగారప్రియుడేనండీ. ఎందుకంటే భక్తుల విన్నపాలు వినటానికి ఆయన కొలువుదీరినా తన భామ శ్రీలక్ష్మిని తన తొడపై కూర్చోనబెట్టుకొని, సరసములాడుతున్నాడు. వలపులలో అలసిపోయినందువలన చెమటలలో ఓలలాడుతున్నాడు. వసంతోత్సవముల వేడుకలో వున్నాడు. ఈ బొమ్మిరెడ్డిచెర్ల హరి (సింహము) నిజానికి తిరుమల శ్రీవేంకటేశ్వరుడే. జవ్వన గర్వముగల ఈ నరసింహుడై అందరినీ మన్నిస్తున్నాడు.

- ★ చిమ్ముచూ - విక్షేపించుచు ★ అముకొని - కైపెక్కి
- ★ దోమటివలపు - విందులో శృంగారము ★ విడెము - తాంబూలము
- ★ మందెమేళము - చనువు

సంఖ్య : 243 సంపుటము : 7 పుట: 151 రాగం : గుజ్జరి

5 తెలిసినవాడవు ధీరుడవన్నిటా నీవు
చలము సాదింతురా సతులతో నీవు ||పల్లవి||

అప్పటి మానవు మాటలాపెతో నీవు
కప్పురమిచ్చినమీద గలదా వాడు
చెప్పరాని తిట్టుదిట్టి చేయెత్తి మొక్కితేను
వొప్పుగొనవద్దా మఱి వొరట్టేమిటికి ||తెలిసి||

తలవంచుకున్నాడవు తరుణియెదుట నీవు
సెలవి నవ్వినమీద సేతురా యింత
కలువపువ్వులవేసి కౌగలించుకొంటేను
అలుకదీరంగవద్దా ఆనలు మరేటికి ||తెలిసి||

బింకములు నెఱపేవు ప్రియురాలి యెదుటను
సంకెలు దీర్చిన మీద చలమేటికి
అంకెల శ్రీవేంకటేశ అలయించి నిన్నుగూడె
మంకులు మానంగవద్దా మదము మరేటికి. ||తెలిసి|| 243

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ మధుర కీర్తనలో, నీవు ధీరుడవు, అన్నీ తెలిసినవాడవు కదా! ఈ విధంగా సతులమీద పట్టుదల చూపిస్తారా యెవ్వరైనా? అని వేంకటేశ్వరునే మందలించుగా అంటున్నారు. నీవొక కర్పూరతాంబూలం ఇచ్చాక ఇంకేమి కాదని వాదిస్తావు? అదేమిటంటే తిట్టులంకించుకొంటావు. అప్పటికీ పాపం, మీ ఆవిడదగ్గర నీ తలవంచుకొనే వున్నావు. చిరునవ్వులు చిందిస్తూనేవున్నావు. నీవు ఆమెపై కలువపూలువేసి కౌగలించుకొన్నా ఆవిడ కోపం చల్లారలేదు. నీవు ఎన్ని ఒట్లు పెట్టుకొంటే ఏం లాభం? నీ మట్టుకు నీవు బింకంగా ఆమె అనుమానాలు తీర్చావు. నిన్నీ విధంగా శ్రమపెట్టి అప్పుడు నిన్ను ఆమె కూడినది. ఎందుకో ఆమెకి మంకుపట్టుదల, అంటున్నారు.

- ★ అప్పటిమానవు - పాత అలవాటు మానుకోవు ★ ఒరట్లు - మంకుపట్టుదల
- ★ సెలవి నవ్వులు - చిరునవ్వులు ★ సంకెలు - అనుమానాలు
- ★ అలయించి - శ్రమపెట్టి

సంఖ్య : 517 సంపుటము : 7 పుట: 317 రాగం : సామంతం

6 పంచుక అనుభవించు పడతులమిందరము
ముంచి నీమన్నన నాపై మోహముగలంతే ||పల్లవి||

మనసిచ్చి నాతోను మాటాడుటే పదివేలు
యెనయుమనుచు దూరనెంతదానను
చనవు నీదొకటే సతులు పదారువేలు
పెనగితే నెంతవచ్చు బెరసి నావంతు ||పంచుక||

యిచ్చుగించి నాయెదుట నిరవవుటే పదివేలు
యెచ్చరించి కొసర నేనెంతదానను
అచ్చపు నీకాగిలిదే అతివలు శానాశాన
ఇచ్చితివి నావంతు యెంతవచ్చునందును ||పంచుక||

కందువ నీరతి నన్ను గలయిటే పదివేలు
యిందరిలో జెప్పేనంటే యెంతదానను
విందుల శ్రీవేంకటేశ విభుడవు నేమాండ్ల
మిందులో మించితి వంతుకెంత వచ్చునిప్పుడు. ||పంచుక|| 517

పరిచయ పరిమళం :

ఓ రమణుడా! మేమెంతమంది పడచులము వున్నా సంకోచించకు. మమ్మల్ని పంచుకొని వంతులప్రకారం అనుభవించరాదా? నీమన్నన, నాపై మోహము కలగాలి. అంతే అంటున్నది, ఆ జవ్వని. అన్నమయ్య తన ఈ మధురకీర్తనలో పదహారు వేలమంది భామలతో పంచుకోవాలంటే శృంగారరాయుడా! నావంతు యెప్పుడొస్తుందో చెప్పగలమా? ఒకవేళ వాళ్ళని నిందిస్తే వూరుకొంటారా? పోనీ, నీ కౌగిట్లో నీవిచ్చే 'శానాశాన' (మీదుమిక్కిలి) సుఖం పొందుదామా అంటే నావంతు యెప్పుడొస్తుందో తెలిదు. నీరతి సౌభాగ్యంతో నన్ను కలిస్తే నాకదే పదివేలు.

నీ భామలందరిముందు, ఈమాట నేను చెప్పాలంటే నాకెన్ని గుండెలుండాలి? ఓ తిరుమలరాయా! మేము స్త్రీలము కదా! మాకు లెక్క అంతగా తెలియదు కాని నీవే చెప్పు నిన్ను పంచుకొంటే యెవరి వంతు కెంతవస్తుందో!!

- ★ ముంచి - అతిశయించి ★ చనవు - వలపు ★ పెనగితే - బలవంతాన పోట్లాడితే
- ★ నేమాండ్లము - నేము+అండ్లము = మేము స్త్రీలము
- ★ ఇవవుట - నెలకొనియుండుట

సంఖ్య : 370 సంపుటము : 28 పుట : 244 రాగం : శంకరాభరణం

7 సిగ్గువడి సుమ్మీ చిన్నవయసుది

వొగ్గిసారెనెంత వారసేవయ్యా

||పల్లవి||

వలచి యేపొద్దు వద్దనున్నదంటా

చెలినేల కాకు సేసేవయ్యా

చెలిమి సేయంగా చెమరించెనంటా

నలిరేగి యేమి నవ్వేవయ్యా

||సిగ్గు||

కనుంగొని మతి గరగెనంటాను

చెనకేల గోరక జిమ్మేవయ్యా

వినయాన నిన్ను వేండుకొనెనంటా

గునిసి యేమాడుకొనేవయ్యా

||సిగ్గు||

కందువల నిన్ను గాలు దొక్కెనంటా

చెంది యేమి సన్నసేసేవయ్యా

యిందుకె శ్రీవేంకటేశ కూడితివి

అంది మర్మమేల అంటేవయ్యా

||సిగ్గు||

పరిచయ పరిమళం :

అతిచిన్న వయసు చిన్నది వలచి వేంకటపతికి దగ్గరయినది. ఆమె సిగ్గుల మొగ్గ. అన్నమయ్య స్వామిని మందలిస్తున్నారు. నీవు ఆమెను ఒగ్గేస్తావేమోనని పాపం యెంత వ్యాకులపడుతున్నదయ్యా! అంటున్నారు. నిన్ను వలచి నీవెప్పుడో కోరితే అప్పుడు నీ సందిట చేరుతున్నదని యెంతచులకనగా చూస్తున్నావు ప్రభూ! నీవద్ద చేరగానే చెమరించిపోతుందని ఆమె అంటే నీకు అలుసు. అందుకే విజృంభించి యేమి నవ్వుకొంటున్నావయ్యా! తనని అలా చూస్తుంటే నీ మనస్సు కరిగిపోతోందని నఖక్షతములను చేస్తావు. వినయంతో నిన్ను తెగవేడుకొంటున్నదని ఆమెతో యేమి ఆడుకొంటున్నావయ్యా!! ఆ తత్తరపాటులో నిన్ను పెండ్లాడింది అని యేమి రగడ చేస్తున్నావయ్యా! నీవే జాలికలిగి ఆమెను కూడినావు. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఆమె మర్మము తాకుటెందులకయ్యా?

★ నలిరేగి - విజృంభించి ★ ఒరసేవు - సంఘర్షణకు గురిచేస్తావు

★ కాకుసేసేవు - అవమానించేవు ★ సన్నసేసేవు - చిన్నబుచ్చెదవు

★ కాలుదొక్కెనంటా - పెళ్ళాడిందికదా! అని

సంఖ్య : 435 సంపుటము : 28 పుట : 286 రాగం : సాళంగనాట

8 గద్దెమీంద నున్నవాండు కరుణా నిద్రైనవాండు

గద్దెరివాండుగదె యీ ఘనుండు వో చెలియా

||పల్లవి||

వెన్నెలమొగముతోడ వేడక నవ్వులతోడ

చెన్నుమీరి నిద్ర నరసింహదేవుండు

వున్నది తోడమీందట నొద్దికతో లకిమమ్మ

ఇన్నిటా జాణండుగదె యీతండు వోచెలియా

||గద్దె||

అంగపుం గాంతులతోడ నల్లాడే జడలతోడ

చెంగలింబీ గదె నరసింహదేవుండు

ముంగిటం బ్రహ్మాండులు మొక్కుతాం బాటలువాడి

సంగతైనవాండుగదె చనవిచ్చీం జెలియా

||గద్దె||

బీరపు మాటలతోడ పెలుంగిరీటముతోడ

చేరి నిన్నుంగూడె నరసింహదేవుండు

యీరీతి శ్రీవేంకటేశుం డితడై వరములిచ్చి

ధారుణీ కాంతుండు గదె తానితండు చెలియా

||గద్దె||

పరిచయ పరిమళం :

ఓ చెలియలారా! ఈ సింహాసనంపై నున్నవాడే కరుణానిధి అని ప్రఖ్యాతుడైన నరసింహదేవుడు. ఈ ఘనుడు బహు గద్దెరివాడు (గడుసరివాడు) అంటున్నారు అన్నమయ్య. ఓ చెలియా! ఆయన ముఖము వెన్నెలవలె తెల్లగా, చల్లగానున్నది. ఆయన యెడమతొడపై లక్ష్మీదేవి ఒద్దికగా కూర్చొనివున్నది. అన్నిటిలోనూ ఈ స్వామి జాణయైనవాడు. ఆయన శరీరం కాంతులను వెదజల్లుతోంది. బ్రహ్మాది దేవతలు ఆయన ముందు మొక్కుతున్నారు. తన దేవేరితో కూడివున్నాడు గనుక చనువుగా వున్నాడు. ఆయన మాటలు వీరోచితంగా వున్నాయి. కాంతులీనే కిరీటము ధరించిన ఈ నరసింహుడే తిరుమల శిఖరాలపైనున్న వేంకటేశ్వరుడు.

★ గద్దెరి - గడుసువాడు ★ చెన్నుమీరి - మనోహరంగా ★ జాణ - నేర్పరి

★ చెంగలింబు - అతిశయించు ★ పెలుకిరీటము - వజ్రపు కిరీటము

★ ధారుణీకాంతుండు - భూదేవి భర్త

సంఖ్య : 171 సంపుటము : 28 పుట : 115 రాగం : ముఖారి

9 మేలుకు మేలేకాక మెరమెర లేమిటికే

పోలికలు మీకుం దగు పొందులెల్లా జేయవే ||పల్లవి||

కరుణించి యాతండు కలువల వేయంగాను

శిరసువంచుకోనేలే చెలియనీకు

సరసములాడి నిన్ను సారెం గరంగించగాను

తెరమాంటు మాంటలనే తేనెలెంత చల్లవే ||మేలు||

చుట్టరికములు నీతో చూచి చెప్పి తగులంగా

గుట్టుతో నుందానవేమే కోమలి నీవు

నెట్టుకొని యాతండు నిన్నుజేరి చెనకంగా

పట్టి సిగ్గుతోనేల వలపుదాచేవే ||లల||

కోరి వేడి నీతోను కొచ్చి కొచ్చి నవ్వంగాను

పూరకే వుండంగ నేలే వువిద నీకు

యారీతి శ్రీవేంకటేశుం డిన్నిటా నిన్నుమన్నించె

తారుకాణ వచ్చితే నెందాకా వెరగందేవే ||మేలు||

పరిచయ పరిమళం :

'మెరమెర' అంటే 'బాధ' అని అర్థం. అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో నాయికను మందలిస్తున్నారు. ఆయన జగన్నాథుడు. నిన్ను స్వీకరించి నీకు అంతమేలు చేస్తే ఆ మేలుకు నీవిచ్చే ప్రతిఫలం మెరమెరలా? మీ ఇద్దరినీ రతీ మన్మథులలాంటి ఏ జంటతో పోలినా తగినట్లే వుంటుంది. చక్కగా రతికూటములతో ఆనందించండి, అంటున్నారు. నీపై దయతో ఆయన కలువపూలతో స్వాగతం చెబుతే శిరస్సువంచుకొని సిగ్గుపడతావేమే? నిన్ను సరసాలతో మురిపించబోతే తెరచాటు మాట్లాడుతూనే తేనెలొలికిస్తున్నావు కదా! ఇదేమిటమ్మా! ఆయనకీ నీకూ గల చుట్టరికం తెలిసింది కదా! ఆయనంతట ఆయనే నిన్ను జేరితే ఇంకాయేమి సిగ్గుమ్మా? నిన్ను వేడుకొని సరదాగా వుందామని ఆయనవస్తే శ్రీవేంకటేశ్వరుని ముందు భయమెందుకమ్మా? అంటున్నారు.

★ తగులగా - కూడగా ★ చెనకగా - నొక్కగా ★ కొచ్చికొచ్చి - కొసరి కొసరి

★ కోరి - ప్రార్థించి ★ తారుకాణవచ్చితే - సత్యముచెబుతుంటే

సంఖ్య : 433 సంపుటము : 16 పుట : 289 రాగం : మేఘరంజి

10 ఓయమ్మ చూడగంగదరె వుద్దగిరికృష్ణుండు

సేయుచేత లెల్లాను చెప్ప సిగ్గయ్యానే ||పల్లవి||

చూడ బాలుండుగాని సుదతులగాంగిళ్లం

గూడవేళ పాయపుకొమారుండే

దూడలం గాచేవేళ వాడగొల్లండై యుండుంగాని

యేడం బక్కం బెట్టుకొంటే యింటిమగడదానే ||ఓయ||

చీటికిమాటికి చిన్ని చేతలెల్లా జేసుంగాని

పాటించి ముద్దాడంబోతే పచ్చిసేతలే

చాటిచాటి నేరిపిన చక్కమాటాడండు, లోన

మాటలాడించి చూచితే మదనతంత్రాలే ||ఓయ||

పట్టి చెక్కులు మీంటితే బాలు దాగీం (గారీ?) గాని

వెట్టిమోవితేనెలకు వేడుకకాండే

మట్టులేనిమహిమల మానికై వున్నాండుగాని

దిట్ట శ్రీవేంకటాద్రిపై దేవరై వున్నాండే ||ఓయ|| 433

పరిచయ పరిమళం :

ఉద్దగిరి (ఉదయగిరిలో) వెలసిన శ్రీకృష్ణునిపై మధురకీర్తన వినిపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. మగనిచాటు గొల్లెత ఓయమ్మా! ఇది చూడండమ్మా! ఈ కృష్ణుడు చేసే పనులన్నీ చెప్పుకోవాలంటే, అంతులేని సిగ్గు కలుగుతున్నది. వీడు చూడటానికి బాలునిలా వున్నాడు కానీ స్త్రీలతో వున్నప్పుడు ప్రాయం వచ్చిన వాడవుతున్నాడు. పగటిపూట దూడలుకాచే బాలగొల్లడే కానీ రేయి అయి పక్కలో చేరాడంటే ఇంటిమగడవుతాడు. వీడి పనులు చిన్నపిల్లాడివేగాని ముద్దాడామంటే మరి పచ్చిగా వ్యవహరిస్తాడు. మాట్లాడించామంటే వీడికి తెలిసినన్ని మదన తంత్రాలు మరెవ్వరికీ తెలివు. వెక్కిలిమీటితే పాలు కారుతాయి కానీ అధరామృతం కావాలంటాడు. మరి వీడు శ్రీవేంకటేశుడు కదా! గోకులంలో మనిషిగానే మహిమలు చూపినాడమ్మా!

★ పాయపుకొమారుండు - కౌమారదశలోవున్నవాడు

★ పక్కబెట్టుకొంటే - పక్కపై చేరితే ★ పచ్చి సేతలు - బూతుపనులు

★ మదనమంత్రాలే - రతి రహస్యాలే

సంఖ్య : 493 సంపుటము : 16 పుట : 329 రాగం : పాడి

11 ఎన్ని వేదాలు పదివి యెంత సోమయాజివైన

కన్నెలు వద్దనుండగా కాంక్ష లేల తీరును ||పల్లవి||

కోరకుండేవా నీవు గొల్లెతలం గనుంగొంటే

పారదా మనసు వారిపాలిండ్లపై

ఊరదానీనోరుతేనె తొలికే మోవిపండ్లకు

పేరదా వలపు వారి బెల్లింపుమాటలను ||ఎన్ని||

చిక్కవా వారికి నీవు చేతులు పైఁ జూచితేను

చొక్కకుండేవా మేనులు సోకించితేను

చక్కనుండేవా వారు సరసము లాడితేను

పక్కన రేంగదా తమి భావించి నవ్వితేను ||ఎన్ని||

పాయంగలవా సతులు భ్రమయించి కూడితేను

అయనా తనివి నీకు నంతలోననే

యేయడ శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నేడు

మాయలకు లోను గాదా మంతనమాడితేను ||ఎన్ని|| 492

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో శ్రీకృష్ణుని శృంగారాన్ని సమర్థిస్తున్నారు. ఎన్ని వేదాలు చదివినా, యెంత గొప్ప సోమజాయులుగారైనా కన్నెపిల్లల సంగత్వంతో వుంటే కోరికలు రేగక తగ్గుతాయా అంటున్నారు. గొల్లెతలు కావాలని నీవద్ద చేరితే కోరకవుంటావా? నీనోరు పూరదా? వాళ్ళ కవ్వింపు మాటలకి వలపు పేరుకోదా? వాళ్ళు చేతులు చాస్తే కౌగిట్లో దూరవా? వారు సరసమాడుతూ నవ్వితే మోహమురేగదా? వాళ్ళు కలిగించే భ్రమలకి లొంగక వదలివుండగలవా? ఆయనా నీతనివి (నీ తృప్తి తీరుతుందా)? నేడు శ్రీ వేంకటేశ్వరా! నీతో మంత్రాంగం జరిపింది నీ మాయలోపడకుండా వుంటుందా?

★ పారదా - చలించదా ★ బెల్లింపు - మైమరపించు ★ చొక్క - పరవశించు

★ పాయగలవా - వదలగలవా ★ మంతనము - కలిసిచేసే ఆలోచన

★ ఉమ్మడి - పొత్తుకుదిరిన

సంఖ్య : 434 సంపుటము : 16 పుట : 290 రాగం : కురంజి

12 మరంగుల మాటలేల మాపుదాకాను

అరిమురివేడుకతో నానతి యిమ్మనవే ||పల్లవి||

చిత్తము వచ్చితేఁజాలుఁ జేసే నేపనియైనా

యిత్తల నాతో నాన తిమ్మనవే

బత్తి సేసేదాన నింతే పైపైఁ దనకేల కొంక

హత్తించే నెవ్వతెనైనా నానతి యిమ్మనవే ||మరం||

పంత మీదేరితేఁజాలు భామల నొడఁబరచే-

నింతయు నాతో నాన తిమ్మనవే

వితదానవా నేను విచారము మరియాల

అంతరంగమైనపొందు లానతి యిమ్మనవే ||మరం||

సమ్మతియైతేఁజాలు చాయలోనే మెలఁగేను

ఇమ్ముల నింపేన దానతిమ్మనవే

వుమ్మడి శ్రీవేంకటేశుఁ డొనరెఁ దా నాకాఁగిట

అమ్మలాల తనసుద్దు లానతి యిమ్మనవే (రే?) ||మరం|| 434

పరిచయ పరిమళం :

“మాపటిదాకా మరగిపోయే మాటలెందుకే చెలియా? సంభ్రమం కలిగించే వేడుకలతో అనుగ్రహించమనవే” అంటున్నది చెలికత్తె అయిన అన్నమయ్యతో నాయిక. ఆ స్వామి తాను అనుకొంటే యేపనైనా చేస్తాడు మరి, నా మీద అనుగ్రహం రాదేమే? పోనీ నేనేమన్నా పైకిమాత్రం భక్తి చూపించే దానినని, కింకొ (సంకోచమా). తనని హత్తుకొనే ఎవ్వతెనైనా తనని ‘అనుగ్రహించ’మనవే. ఇక ఆ స్వామి పంతం పట్టాడంటే ఏభామనైనా వదలదు. ఇంతచేయవలసిన పనేమిటే? నన్నునుగ్రహించవచ్చును కదా! నేనేమన్నా కొత్తదాననా? ఆయనకిష్టమైతే నీడపట్టునే వుంటాడు. ఆ శ్రీవేంకటేశునకు ఇంపైన అనుమతిమ్మని చెప్పవే.

★ అరిముర - సంభ్రమము గొలుపు ★ ఆనతి - అనుగ్రహం

★ హత్తించే - మత్తుకొనే ★ అంతరంగమైన - మనసుపడ్డ ★ ఉమ్మడి - పొత్తుకుదిరిన

సంఖ్య : 482 సంపుటము : 16 పుట : 322 రాగం : దేసాళం

13 చదురంగ మాడుమని సాధించేవు నేడు నన్ను
కదియంగగలగ గాక కయ్యానకు గలనా ||పల్లవి||

మలసి నీతో మంచిమాట లాడగలగ గాక
కెలన బొమ్మలను జంకించగలనా
వలపులు చల్లుతా నీవద్ద నుండగలగ గాక
వెలినుండగా దెరవేసుకొనగలనా ||చదు||

సన్నలను నీమోవి చవిగొనగలగ గాక
వెన్నుమీర నది గంటిసేయగలనా
అన్నిటా నీకు జుట్టమనై యుండగలగ గాక
పన్నుక నీవు నేనని పందేలాడగలనా ||చదు||

మంతనపురతి నిన్ను మరిగించగలగ గాక
వంతులరతుల గెలువగగ గలనా
యింతలో శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె
సంతోసించగలగ గాక చలపట్టగలనా ||చదు|| 482

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తనలోని నాయిక ముగ్ధ. గడుసరి కాదు. ఆవిడను శ్రీవేంకటేశుడు చదరంగం ఆడమని సాధిస్తున్నాడట. స్వామీ! చదరంగంలో పోట్లాటలు తప్పవు. నేను నిన్ను తగిలియుండగలనుగాని కయ్యమాడలేను అని వేడుకొంటున్నది. నేను నిన్ను వురిమి చూడనుకూడలేను. తియ్యగా మాట్లాడగలను. నీవు నాకడకు వస్తే తెరచాటున దాగలేను. నీమీద వలపులు చిలికించమంటే సరే! నీఅధరామృతము గ్రోలగలనుగాని, దంతక్షతములు సేయసాహించలేను. నీకు చుట్టము వలె ఆదరణ చూపగలనుగాని, పంతముతో పందేలు కట్టలేను. నిన్ను రతి సుఖములో ముంచగలను గానీ నీపై వుజ్జీకాగలనా? నిన్ను సాధించగలనా?

- ★ కదియ - తగిలియుండు ★ బొమ్మలజంకించు - భుకుటిముడివేయు
- ★ మలసి - ఉత్సాహించి ★ కెలన - చెలరేగి ★ సన్నల - రేయి తొలిజాము
- ★ పన్నుక - అతిశయముతో ★ వంతులరతులు - పోటీ రతిక్రీడ
- ★ చలపట్టి - పగబూని

సంఖ్య : 487 సంపుటము : 16 పుట : 325 రాగం : సౌరాష్ట్రం

14 మన్నించీ బదారువేల మగండు తాను
నిన్న నేఁటిపడుచను నేనేమి బాఁతే ||పల్లవి||

చెక్కు నొక్కి బుజ్జగించి చేతిమీదఁ జేయివేసి
యిక్కువ లంటీ నేఁ దన కేమిబాఁతే
చక్కనిదాననంటా జవ్వనపుదాననంటా
నెక్కొని పొగడీ నిదే నే నేమిబాఁతే ||మన్ని||

పచ్చిదేర మాఁటలాడి పాపట దువ్వి దువ్వి
యిచ్చె (చీ?) వీడెము నాకు నే నేమిబాఁతే
యిచ్చకముదాననంటా నితవరిదాననంటా-
నిచ్చలు నన్నుఁ బాయఁడు నే నేమిబాఁతే ||మన్ని||

చుట్టరికములు చెప్పి సొమ్ములెల్లా నాకుఁ బెట్టి
యిట్టె నన్నుఁ గూడీ నే నేమిబాఁతే
ముట్టి శ్రీవేంకటేశుఁ డిమ్ముల మేలుదాననంటా
నెట్టన నన్నుఁబెండ్లాడీ నే నేమిబాఁతే ||మన్ని|| 487

పరిచయ పరిమళం :

'బాతి' అంటే ప్రీతి అని అర్థం. ఈ రమణుడు వారి అభ్యర్థన మన్నించి తాను నరకాసురుని చెరవిడిపించిన పదియారు వేలమంది రాచకన్నెలకు మగడైనాడు. ఇది ద్వాపరయుగంనాటిమాట. నేను నేటి కలియుగపు పడుచును. నేనంటే ఈయనకీప్రీతి యెందుకో, అంటున్నది నాయిక. అన్నమయ్య మధుర కీర్తన ఇది. నా చెక్కిలి నొక్కుతాడు, మర్మములనంటుతాడు, నేను చక్కని దాన్నంటాడు, ఇదేమి "బాఁతి"? పచ్చిగా మాట్లాడతాడు. నాపాపిట బాగాదువ్వి, నాకు అంగీకారంతో తాంబూలమిస్తాడు, ఇదెక్కడి "బాఁతి" నేనొక్కదాన్నే తనహితవు కోరేది అందుకే నేనంటే ఇష్టము అంటాడు, ఇదేమి "బాఁతి?" నేనొక్కదానినే తన చుట్టమునని నాకు తన ఆభరణాలన్నీ ఇచ్చేస్తాడు, నేనే తన మేలుకోరేదాన్నని నన్ను పెండ్లాడాడే ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు.

- ★ బాఁతి - ప్రీతితో కలిగే భ్రాంతి ★ ఇక్కువలు - మర్మాంగములు
- ★ నెక్కొని - నిలిచి ★ నెట్టున - బాహాటంగా ★ నిచ్చలు - నిత్యము
- ★ ఇమ్ముల - ఇంపుగా

సంఖ్య : 488 సంపుటము : 16 పుట : 326 రాగం : రామక్రియ

15 ఏమి చెప్పినే తనయెమ్మెలు చెలులతోడ

నామగండే యెరుంగును నాలాగూ ||పల్లవి||

మచ్చికమాంటలు చల్లి మందులు నూరిం దాను

యిచ్చకపుదానను నాయీదా తాను

పచ్చిదేరేనప్పులను పదనులు చూచీం దాను

అచ్చమైనయిల్లాల నాయంతటిదా తాను || ఏమి ||

తిలకించి సిగ్గులనే తెరలుగట్టేం దాను

తలంపులోదాన నాయంతటిదా తాను

వెలినుండి వలపులవేడుకలు చల్లీం దాను

తొలుతటిదాన నాతోటిదా తాను || ఏమి ||

చెనకుల చేతలనే చిగిరించీం దాను

చనవరిదానను నాసాటి (సాటిదా?) తాను

యెనసి శ్రీవేంకటేశుం డిన్నిటా నన్ను మన్నించె

పనికి వచ్చితిని నాపాటిదా తానూ || ఏమి || 488

పరిచయ పరిమళం :

అలమేల్మంగ తన పతిని కోరే చిన్నదాన్ని తన చెలికత్తె అయిన అన్నమయ్య దగ్గర దుయ్యబడుతోంది ఆ వగలాడి. దాని విలాసములు తన చెలులతో యేమి చెప్పుకొంటున్నదే!! నామగనికి నాకు ఆయనపై యెంత మోహమున్నదో తెలుసులే. అతి చనువుగా మాట్లాడి, మందూ మాకూ పెట్టటానికి నేను దానిలా ఇచ్చకాలు చెప్పను, వెకిలిగా నవ్వను. నేను అచ్చమైన ఇల్లాలినే. నాఅంత ఆలోచనదానికున్నదా? చెప్పలేని సిగ్గు దానికి. నేను ఆయనకు ఆదిలక్ష్మిని. అది బయటనుండి వలపులు ఒలకబోస్తుంది. నొక్కల చేతలంటే దానికిష్టం. నేను స్వేచ్ఛగల ప్రేయసిని. అందుకే నన్ను శ్రీవేంకటేశుడు మన్నించేడు. నేను ఆయనకు పనికివచ్చుదానను. అది నా సాటిదా? అని తన అక్కసు వెళ్లబోసుకొంటున్నది అలమేలముమంగమ్మ.

★ ఎమ్మెలు - విలాసములు ★ లాగు - మోహము ★ పచ్చిదేరె - నర్మగర్భముగ

★ పదనులు - చెవరింతలు ★ చనవరి - చనువుతో ప్రేమ

★ చెనకుల చేతలు - నొక్కల పనులు

సంఖ్య : 432 సంపుటము : 16 పుట : 289 రాగం : లలిత

16 ఒక్కతోకతె నెరంగకుండా నందె దాంగిరి

మొక్కలానదాంగిలి ముంత (మూంత?) లాయ రతులు ||పల్లవి||

యిక్కువ జీకటింటిలో యిరవై నీ వుండంగాను

గక్కన యొక్కతే వచ్చి కాంగిటం గూడె

అక్కరతో వేరొక్కతె అది యెరంగక నీ-

వొక్కడ వున్నాడవంటా నొనరం దాం గూడెను || ఒక్క ||

పని సేసి వేరొకతె పానువుపైం బండ వచ్చి

నినుం గని సంతోసాన నెప్పునం గూడె

తనర వేరొక్కగొల్లెత పాలు దాచంగ వచ్చి

వొనర నీకాలు దొక్కి వొగి మెచ్చి కూడెను || ఒక్క ||

భూపతిచెరువుకాడం బొంచి శ్రీవేంకటేశ్వర

యేవున నిన్నుం గూడినయింతులెల్లాను

లోపలనుండి గవాక్షలు దెరచితమమోము-

లాపొద్దె చూచుకొని యందరును నవ్విరి || ఒక్క ||

పరిచయ పరిమళం :

భూపతి చెఱువు అనే గ్రామంలో వెలసిన శ్రీవేంకటేశునిపై శృంగార సంకీర్తన వినిపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. రేపల్లెలో కృష్ణయ్యగావున్నప్పుడు, ఒక గోపికకి తెలియకుండా అదేచోట ఇంకొకతె దాగి దాగుడుమూతలాదారు. వారినలా చూచి నీవు వూరకున్నావా? నీ రతులు ముంతలాయ (అధికమైనాయి). నీవు చీకట్లో దాగివుంటే ఒకతె నిన్ను చూచింది. తనొక్కతే అని కౌగలించి కూడినది. ఇంతలో ఇంకొకతె అక్కడికేదో పనుండి వచ్చి నీవు ఒంటరిగా దొరికావని నీతో కూడినది. ఇంకొకతె నీవు పాన్సుపై పడుకునుంటే తెగసంతోషపడి తనూ నిన్ను కూడినది. ఇంకొక గోపిక పాలు దాచిపెడదామని వచ్చి నీకాలుదొక్కి అవకాశం దొరికిందని వదలక నిన్ను కూడినది. భూపతి చెరువులో వెలసిన వేంకటేశ్వరా! ఒకతె వెళ్ళి ఇంతలో గవాక్షం తెరచి వెలుతురులో నీతో ఇంతమంది వుండటం చూచి అంతా పక్కన నవ్వారయ్య.

★ మొక్కలాన - ధైర్యంతో ★ ఇక్కువ - సంకేతస్థలము ★ ఒగి - క్రమముగా

★ ఏవున - విజృంభించి ★ పొద్దె - వెలుతురులో

సంఖ్య : 123 సంపుటము : 28 పుట: 83 రాగం : సాళంగనాట

17 అట్ట నెరవాదివి నీ వలుమేలుమంగవు

నెట్టన నీరమణుండు నిన్ను మెచ్చి నిండుకు ||పల్లవి||

ఇయ్యకొంటే మాంటలెల్లా నింపులై యుండు

నెయ్యముగలిగినట్టి నెలంతలకు

వొయ్యనే విచారించితే నుపమ వుట్టు

యెయ్యెడా నలుకలేని యింతులకును ||అట్టి||

వున్నది నేమిసేసినా నొడబాటోను

సన్నయెఱిగినయట్టి సతులకును

విన్నకన్న సేంతలెల్లా వేడుకై తోచు

అన్నిటా నోరుపుగల యతివలకు ||అట్టి||

కందువ దెలిసితే గరంగు మతి

అంది వివేకముగల యాండువారికి

యిందరిలో శ్రీవేంకటేశుండు గూడె

పొందు లిట్టివి నీవంటి పొలంతులకును ||అట్టి||

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తనలో అలమేలుమంగమ్మ చెలికత్తెగా మారిన అన్నమయ్య ఓ అలమేలుమంగా నీవు సమర్థురాలైన దానవు. అందుకే నీరమణుడు నిన్ను యెట్టెడుటనే మెచ్చుకొంటాడు. అయినా ప్రపంచంలో జరిగేదేకదా! ఇంతికి స్నేహంగా వుండే మగనిమాటలెల్లా ఇంపుగానే వుంటాయి. అలుకలేని స్త్రీలకు తిన్నగా ఆలోచిస్తే యెన్నో ఉపాయాలు తట్టుతాయి. సంజ్ఞ తెలిసిన స్త్రీకి అంగీకారమైతే ఏమిచేసినా ఇష్టంగానే వుంటుంది. అన్నిట్లోనూ ఓర్పుగల స్త్రీకి ఏమివిన్నా ఏమి కనినా తనమగని చేతలన్నీ వేడుకగానే వుంటాయి. వివేకమున్న స్త్రీకి నేర్పువుంటే మగని మనస్సు కరిగించగలదు. నీవంటి స్త్రీలకి శ్రీవేంకటేశుని పొందులు ఇటువంటివే.

★ నెరవాది - సమర్థుడు ★ ఉపమవుట్టు - ఉపాయం తడుతుంది

★ సన్న - సంజ్ఞ ★ ఒయ్యన - తిన్నగా ★ కందువ తెలిసితే - నేర్పువుంటే

★ ఒడబాటు - అంగీకారం

సంఖ్య : 570 సంపుటము : 28 పుట: 376 రాగం : శ్రీరాగం

18 ఇప్పుడుగా రమణుండ యీదేరె నా కోరికలు

తప్పక నాపై దయ దలంచితివి నీవు ||పల్లవి||

కామించి నిన్ను బాసిన కడలేని విరహాగ్ని

నీమేని చెమట పన్నీటం జల్లారె

ప్రేమం దలపోతలం బెనగొన్న చీకటి

వేమరు నీ చిరునవ్వు వెన్నెలచే బాసెను ||ఇప్పు||

గక్కన నిన్ను జూడని కలువకన్నులవాడు

చొక్కి నీవదనచంద్రుం జూచి తేరెను

నిక్కి కొప్పువీడిన నెరిందేంటుల కలంక

తక్క కిట్టె నీకరపద్ద(ద్రు?) ము లంటి జారెను ||ఇప్పు||

చేరి నిన్ను నెయని సిగ్గుల చిత్తజు చొక్కు

దారకపు నీ మాంట మంత్రాలం దెలిసె

యీరీతి శ్రీవేంకటేశ యిన్నిటా నన్నేలితివి

గారవపు వలపుల కాపురా లమరెను ||ఇప్పు||

పరిచయ పరిమళం :

ఈ కీర్తన అన్నమయ్య భావుకతను ప్రతిపాదిస్తున్నది. అందుకే నా పరిచయ పరిమళంలో వివరణ అన్నమయ్య భావమే కాకపోవచ్చును. అయినా ప్రయత్నిస్తాను. రమణుడా! నా కోరిక ఇప్పటికి నెరవేరింది. నీకు నాపై దయ కలిగింది. నా విరహాగ్ని నీమేని చెమటల పన్నీటిజల్లు వలన చల్లబడింది. నా వలపుతలపులు కలిగించిన చీకట్లు నీ చిరునవ్వు వెన్నెల తొలగించింది. నా కలువకన్నులు నీవదన చంద్రుని చూచి తేరుకొన్నాయి. చంద్రుని చూసి పద్మాలు ముకుళించాయి. కొప్పు వీడిన నా కేశపాశం అనే తుమ్మెదలగుంపు నీ కరపద్మాలలో చిక్కుకుపోయాయి. మన్మథుడే సిగ్గుపడ్డాడు. నీ మాటలు తారకమంత్రములు. ఈరీతిగా వేంకటేశా! నా కాపురం చక్కబడినది.

★ నెరితేటలకలక - అతిశయించ తుమ్మెదలు కలకబారినవి

★ తక్కక - తగ్గక ★ నిక్కి - పైకి లేచిన

సంఖ్య : 146 సంపుటము : 28 పుట : 98 రాగం : సాళంగం

19 అంతచక్కనివాడవు అన్నిటా జాణవు నీవు

సంతోసాన నుప్పంగి సారెకు నామనసు ||పల్లవి||

పొలసి నిన్నొకమారు పూచి తప్పక చూచితే

వలవక వుండుదురా వనితలు

నిలువున నెప్పుడైనా నీరూపు దలచుకొంటే

వులివచ్చి చెమటల నోలలాడకుండురా ||అంత||

సముకాన నీతోను సంగాతాలు సేసితే

తమకించకుండుదురా తరుణులు

జమలి మేనులు సోకక సరసము లాడితేను

మమతల నిన్ను నిట్టై మరుగక వుండుదురా ||అంత||

యీడుజోడై నిన్ను గూడి యెడవాయ కుండితే

వేడుక జొక్కకుండురా వెలండులు

యీడనె శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టై

యేడవారూ నీపొండుల కేకరకవుండురా ||అంత||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య శ్రీవేంకటేశ్వరుని వశీకరణ శక్తిని కొనియాడుతున్నారు. స్వామీ! నీవేమో అంత చక్కనివాడవు. దానికితోడు సరసత్వముగల జాణవు. నిన్ను చూడంగానే నా మనసు ప్రతిసారి ఉప్పొంగిపోతుంది. నిన్నొకసారి చూచినవారు వలపుచెందక వుండగలరా? కొంచెము శృంగారభావంతో నీ రూపం తలచుకొన్న వెంటనే నేను చెమర్చక మానను. నీ యెదుటికి రాంగానే తరుణులు తస్మయత్వం చెందకుండెదరా? నీవు వాళ్ళ ఒళ్ళంతా తాకుతూ సరసములాడితే జవ్వనులు నీ జతకు అలవాటుపడరా? వెలదులు నిన్ను వదలక కూడితే సొక్కిపోకుండురా? ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నన్ను యేలినావు. నా తప్పేమీలేదు, యెక్కడివారూ నీ పొందుకోసం వువ్విళ్ళూరుతారు.

★ ఉలివచ్చి - కొంచెం పచ్చి ★ పొలసి - సమీపించి ★ సంగాతాలు - చేరికలు

★ వలువక - మోహించక ★ ఏడవారూ - ఎక్కడివారైనా

★ ఏకరక - వువ్విళ్ళూరక

సంఖ్య : 565 సంపుటము : 28 పుట : 373 రాగం : రామక్రియ

20 ఎట్లు సాదించవచ్చునే యిటువంటి మగవాని

నెట్టనక దనంతనే మన్నించితే గాక ||పల్లవి||

సెలవినే నవ్వుగాని చెప్పడే తనగుట్టు

సొలసి యెంత వొరసి చూచినాను

చెలి మేలేసేనుగాని చేతికి లోనుగాడే

పిలిచి పైకొని యెంత పెనంగినాను ||ఎట్టు||

మాటలే యాడుగాని మనసు గరగడే

చీటికి మాటికి యెంత చెనకినాను

తేటలనే తేలుగాని తెమలి యసమియ్యడే

కూటమికి నే నెంత కొసరినాను ||ఎట్టు||

ఆసలే పుట్టించుగాని అంకెకు తాక జిక్కడే

వేసరక యం(యెం?) తేసి వేండుకొనినా

బాసయిచ్చి శ్రీవేంకటపతి నన్నుదానే కూడ

పాసిపోడే యింక నెంత బలిమిసేసినాను ||ఎట్టు||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధుర కీర్తనలో నాయక తన చెలియతో మగని గురించి ఆలోచిస్తున్నది. ఓ చెలియా! ఇటువంటి మగవాడిని ఎట్లా సాధించుటే? తనంతట తానే నన్ను మన్నించాలి. చిరునవ్వులు చిందిస్తాడేగానీ తన గుట్టు చెప్పనే చెప్పడు. ఎంత పోట్లాడి ఉరిమిచూచినా నాఅలుపేకాని తాను ఉలకడు పలకడు. స్నేహంగానే వుంటాడు గాని చేతికి చిక్కడు. నేను పిలిచి అతనిని చేరినా అదే తీరు. మాట్లాడతాడు కానీ మనస్సు కరుగడు. ఎన్నిసార్లు తాకినా ఇంతేనే. ప్రసన్నంగా వుంటాడుకాని అనురాగం చూపించడు. మా కూటమికి నేనెంత కొసరికొసరి అడిగినా, అంతే. ఆశపుట్టిస్తాడు కాని అందడు, యెంత వేడుకొన్నా ఇంతే. ఎట్టకేలకు బాస ఇచ్చినన్నుకూడినాడు ఈ వేంకటపతి, ఇక నన్ను వదలడు.

★ ఒరసి - పోట్లాడి ★ యసము - అనురాగము

★ తేటలనేతేలు - ప్రసన్నంగా వుంటాడు

★ అంకెకు - వశమునకు ★ పాసిపోడే - వదలిపెట్టడే

సంఖ్య : 197 సంపుటము : 28 పుట : 132 రాగం : ఆహిరి

21 ఏమని విన్నవించేము ఇంతిచందములు నీకు

ఆముకొన్న కరుణతో నాదరింతు గాక ||పల్లవి||

వొప్పుగు నిన్ను దలంచి వువిద పాన్పుమీద

సుపుతిల్లు జెమటల నోలలాడిని

ముప్పిరిగొన్నవయసు ముంచి యాసలు రేచచగా

చెప్పరాని వలపుల జిమ్మిరేగీని ||ఏమని||

వొట్టిన నీగుణములు వొకటొకటె యెంచుక

అట్టె నిట్టూర్చువుల నుయ్యాల లూగీని

గట్టిగా నీవిచ్చినవుంగరము చూచి చూచి

గుట్టుతో దమకముల గుబ్బుతిలీని ||ఏమని||

గక్కన జెలులు నీకతలు చెప్పగా విని

వెక్కసపు బులకల విట్టవీగీని

యిక్కడ వచ్చి శ్రీవేంకటేశ యింతి గూడితివి

పిక్కటిల్లు సంతోసాల జెనగోనీని ||ఏమని||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో నాయిక విరహవేదన వర్ణిస్తున్నారు. ఈ పదతి తీరు నీకేమని విన్నవించగలమయ్యా! అధికమైన కరుణతో నీవే ఆదరించాలి. ఈ వనిత నిన్నే తలచుకొంటూ పాన్పుపై ఇంకా నీవు రాలేదని రుసరుసలాడుతోంది. విజృంభించిన యౌవన మదమున ఆశలు పెరిగి తన వలపులు చెలరేగినవి. చక్కటి నీగుణగణాలు తలచుకొని నిట్టూర్పుల వుయ్యాలలూగినది. నీవిచ్చిన పెళ్ళినాటి వుంగరాన్ని చూస్తూ పరితపించింది. ఆమెను పూరడించుటకు నీ కధలు చెలులు చెప్పగా విని పులకించి ఆపై అతిశయించింది. ఇంతలో ఓ శ్రీవేంకటేశా! నీవు రావడం, ఆమెను కూడటం జరిగాయి. ఆమె సంతోషంతో అతిశయించింది.

- ★ ఆముకొన్న - అధికమైన
- ★ చిమ్మిరేగి - చెలరేగి
- ★ గుబ్బుతిల్లి - పరితపించి
- ★ ఉప్పతిల్లు - ఓర్వలేక నిందించు
- ★ ఒట్టిన - చాత్తుకొన్న
- ★ పిక్కటిల్లు - అతిశయించు

సంఖ్య : 504 సంపుటము : 28 పుట : 333 రాగం : వరాళి

22 చెప్పు జెప్పు గొత్తలాయ చెలియ నీ సొబగులు

కుప్పలుచెప్పలునై గురుతులు మీరెనే ||పల్లవి||

కన్నులపండుగ గదే కలికి నీరూపము

జన్నె పాండిగదే నీచక్కని మోవి

వెన్న (వై?)ల తేటలుగదే వేడుక నీనవ్వులు

వన్నెగా నిన్ను బొందినవాడే భాగ్యవంతుడే ||చెప్ప||

ముంగిట ముగ్గులు గదే ముదిత నీ సింగారము

తంగేటి జున్ను గదే దంట మాంటలు

కొంగు బాలు గదవె పూటపూట నీసిగ్గులు

అంగన నిన్నేలేవాడు అతిభాగ్యవంతుడే ||చెప్ప||

పెట్టెలో సొమ్ము గదవే ప్రియురాలు నీవయసు

కట్టిన ముడుపుగదే కాంగిటి రతి

యెట్టె శ్రీవేంకటేశుం డిన్నిటాను నిన్ను నేలె

దట్టమై నీపాలివా డితడే భాగ్యవంతుడే ||చెప్ప||

పరిచయ పరిమళం :

అలమేలుమంగమ్మ సొగసులను వర్ణిస్తూ కీర్తిస్తున్నారు అన్నమయ్య. చెప్పినకొద్దీ కొత్తకొత్తగా వుంటాయట. కుప్పలు తెప్పలై (అధికమై) అవి యెల్లలు మీరాయట. ఎలా కీర్తిస్తున్నారో చూడండి. కలికీ! నీరూపం కన్నులపండుగ. నీ అధరం అమృతపు పూట. నీ నవ్వులు వెన్నెలతేట. భాగ్యవంతుడంటే నిన్ను చేపట్టినవాడేనే. ఓ అంగనా! నీ సింగారము నీముంగిట ముగ్గులా వున్నది. నీ మాటలు సులభంగా అర్థమవుతాయి. నిత్యమూ నీ సిగ్గులు కొంగునకట్టిన అక్షతలు. నిన్నేలే నీ మగడు యెంత భాగ్యవంతుడో కదా! నీ వయస్సు పెట్టెలో దాచిన ఆభరణం. నీ కౌగిట రతులు కట్టిన ముడుపుల వలె ఆ ఏడుకొండలవాడికే కైంకర్యం. నిన్ను పాలించే శ్రీవేంకటేశ్వరుని మించిన భాగ్యవంతుడెవడమ్మా?

- ★ గురుతులు - ఎల్లలు
- ★ జన్నెపాడి - అమృతము
- ★ తంగేటిజున్ను - సులభముగా అర్థమయ్యేది
- ★ కొంగుబాలు - కొంగులోని అక్షింతలు
- ★ పూటపూట - నిత్యము

సంఖ్య : 290 సంపుటము : 28 పుట : 193 రాగం : ముఖారి

23 అలిమగని జాడలు అందరికి నివియే

మేలుమీదుగా విభుని మెప్పించవే నీవు ||పల్లవి||

వింత లేక మెలగితే వేడుక నెరవవలె

సంతోసించితేను మెచ్చగవలెను

మంతనానకు లోనైతే మరిగియుండగవలె

పంతము లాడగరాదు పతితోడం జెలికి ||అలి||

ననువు గలిగితేను నవ్వులు నవ్వగవలె

మనసు లెనసితే సమ్మతించవలె

వినయాలు నేరిచితే వేమారు వేడుకోవలె

పెనంగులాడగరాదు ప్రియునితో సతికి ||అలి||

వావు లేకములైతే వడిం బొందుసేయవలె

దేవులైతే దనబత్తి దెలుపవలె

శ్రీవేంకటేశుడ దేలితే సిగ్గులు మానగవలె

కావరించి మీరరాదు కాంతునితో నింతికి ||అలి||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ మధురకీర్తనలో నాయిక చెలికత్తెగా ఆమెకు సతీపతులెలా వుండాలో వివరిస్తున్నారు. ప్రపంచంలోని ఆలూమగలందరి పద్ధతులిలాగే వుంటాయి. ఓ దేవీ! నీవు నీ విభుని ప్రత్యక్షంగానే మెప్పించవమ్మా! నేను చెప్పేది శ్రద్ధగా వినవమ్మా! ఆయన నిరుత్సాహంగావుంటే వేడుక కలిగించాలి. సంతోషంతో వుంటే మెచ్చుకోవాలి. ఏకాంతమంత్రాంగంలోవుంటే తగ్గివుండాలి. ఎప్పుడూ పంతము పట్టరాదు. ఆయనకు ఇష్టము కలిగితే నవ్వుతూ వుండాలి. మనసులోకట్టితే నీ అంగీకారం తెలపాలి. నీవు వినయంగావుండి ఆయనను వేడుకోవాలి. భార్యలు భర్తలతో వాదులాడరాదు. చుట్టరికం ఇదివరకే వుంటే తొందరగా క్రీడించాలి. పట్టపుదేవివైతే భక్తి చూపించాలి. శ్రీవేంకటేశుడు యేలుకొంటే సిగ్గులు మానుకోవాలి, కాని గర్వించరాదు.

★ మేలుమీదుగా - పైభాగం ★ మంతనాన - ఏకాంతము ★ ననువు - ఇంపు

★ వావులు - చుట్టరికములు ★ కావరించి - మదించి ★ దేవులు - పట్టపురాణి

సంఖ్య : 474 సంపుటము : 28 పుట : 311 రాగం : పాడి

24 ఎంత భాగ్యవంతుడవో యీకె నీకు దేవులాయ

ఎంతలేక యెప్పుడూ వినోదించవయ్యా ||పల్లవి||

కన్నుల కొలుకులను కడంగీ మదరాగము

చన్నుల తుదల రేంగీ జవ్వనము

సున్నని చెక్కుల వెంట నూలు కొనీని కళలు

పిన్నది నీకె తగు బెండ్లాడవయ్యా ||ఎంత||

నెట్టుకొని మొగమున నిందెను చక్కడనము

అట్టె తేనియ లూరీ నాకె మోవిని

తెట్టెలై వినయమెల్లా దేరీ నిలువునను

పెట్టెను సొమ్ములు నిండా బెండ్లాడవయ్యా ||ఎంత||

పిరుండు బటువుననుం బెనగొనీ సింగారము

కరకమలమునుం గైకొనె సేస

యిరవై శ్రీవేంకటేశ యెడంబెట్టితి వీకెను

బెరసితివి నిచ్చులు పెండ్లాడవయ్యా ||ఎంత||

పరిచయ పరిమళం :

ఇది శ్రీనివాసుని పెండ్లిపాట. ఆడపెండ్లివారిముత్తైదువలు పాడుతున్నారు. ఆ లలనలలో అన్నమయ్యా ఒకరు. దీని పల్లవి కీర్తన చివర నప్పుతుంది. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఈ పెండ్లికూతురు యెలావున్నదో చూడవయ్యా! ఈమె కనుకొలుకులలో గర్వం తొంగిచూస్తున్నది. చన్నుకొనలు యౌవన మదమురేవుతాయి. చెక్కిళ్ళలో కళలు కుదురుకొన్నాయి. వదనములోంచి చక్కడనమునెట్టుకొని తొంగి చూస్తోంది. అధరము తేనెలూరే మధురము. వినయము రాశిపడినట్లున్నది. ఒంటినిండా నగలు ధరించి పెండ్లికూతురైనది. గుండ్రని నితంబములు ఈమె శృంగారరాజ్ణి అని సూచిస్తున్నాయి. పద్మములవంటి చేతులలో అక్షతలు పట్టుకొన్నది. ఎంత భాగ్యవంతుడవయ్యా, ఈమె నీ దేవేరి అయింది. నీ హృదయవాసినియై నిత్యపెళ్ళికూతురైనది.

★ కడగీమదరాగము - గర్వం తొంగిచూస్తున్నది ★ నూలుకొను - కుదురుకొను

★ తెట్టెలు - రాశివలె ★ సేస - అక్షతలు ★ బెరసితివి - పొందితివి

★ బటువు - గుండ్రని

సంఖ్య : 361 సంపుటము : 28 పుట : 239 రాగం : రామక్రియ

25 చక్కని గుణవంతుడు సరి నీకు మగడాడు
యెక్కువైన నీభాగ్య మేమని చెప్పుదమే ||పల్లవి||

నెలంత నీ నోములు నేడె ఫలిజంచెగదే
కలలు నీకిపుడె నిక్కలాయెనే
పలికిన సగినాలు పతి వచ్చెగదవే
తలచగానే విభుండు తానే ఇండు వచ్చెను ||చక్క||

తొల్లిటి మీ పూజలు తుదకెక్కెగదవే
యెల్లగా నీకోరికలు యీడేరెనే
చెల్లు బడి నీ పంతము చేకూడె గదవే
యిల్లిదివో నీరమణుం డెదుటనున్నాడు ||చక్క||

నీవెంచిన యెన్నికలు నెరవేరెగదవే
కావలసినవి తారుకాణలాయెనే
దేవుల వయితివి వావి దిష్టములాయం గదవే
శ్రీవేంకటేశుండు నిన్ను జేరికూడినాడు ||చక్క||

పరిచయ పరిమళం :

శ్రీనివాసుడు పద్మావతీ ఆలూమగలైనారు. ముత్తైదువలు ఆ జంటను మెచ్చుకొంటున్నారు. తనూ ఒక ముత్తైదువయై అన్నమయ్య వధువును పొగడుతున్నారు. చక్కనివాడు, తగిన గుణవంతుడు నీ మగడైనాడు. అతిశయించిన నీ భాగ్యము నేమని పొగడగలమే? నీ కలలు నిజమై నీ నోములు పండినవి తల్లీ! నీకు మంచి శకునాలు కనబడ్డనాడే నీకు మంచి మొగుడు వస్తాడనుకొన్నాం. తలచినట్లే నీ మొగుడే ఇక్కడికి వచ్చాడు. నీ పూర్వజన్మ పూజలు ఫలించి నీకోరిక యీడేరిందే. ఎట్లాగైతేనేమి నీ పంతం నెరవేరింది కదే! ఇల్లిదిగో మాటలలోనే మీ ఆయన వచ్చేశాడు. నీ ఎన్నిక మేమెంచినట్లే బాగుంది. ఇది దృష్టాంతంగా వుండి పోతుంది. శ్రీవేంకటేశుని దేవేరివైనావు ఇంకేమే.

- ★ సరిమగడు - తగిన భర్త ★ సగినాలు - శకునములు
- ★ తొల్లిటి మీపూజలు - మీ పూర్వజన్మ పూజలు ★ వావి - సంబంధం
- ★ తారుకాణాలు - దృష్టాంతము ★ దిష్టము - అదృష్టము

సంఖ్య : 443 సంపుటము : 28 పుట : 291 రాగం : ముఖారి

26 నన్నేల పిలిచేవు సగుతా నాపె యింటికి
విన్న సుద్దులే చాలు వేడుకాయ నాకును ||పల్లవి||

సరుసం గూచుండి యాపె సారె నిన్ను జంకించగా
విరులనుం బూచి పూచి వేయంగాను
తురుము కొనగోళ్లను దువ్వి దువ్వి తియ్యంగాను
నిరతి నివెల్లా జూచి నే నోరువం గలనా ||నన్నే||

తొడమీం దొడ వేసి దొరతనాలు చూపగా
కడగి నీమోవి యాకె గంకి సేయంగా
గుది(డి?) గొన రాకొట్లు గొట్టి నిన్ను బిలువగా
వొడంబడి నేనిండుకు నోరువం గం గలనా ||నన్నే||

చనుమొనలు నాంటించి సదమదము సేయంగా
పెనంగులాడి నీమేను పిప్పిసేయంగా
ననచి శ్రీవేంకటేశ నాకాగిట నీవుండంగా
వొసరి యాపె చేతల కోరువం గం గలనా ||నన్నే||

పరిచయ పరిమళం :

అలమేలుమంగమ్మ స్త్రీ సహజమైన అసూయ కలదై శ్రీవేంకటేశునితో నిష్కారంగా ఈ అన్నమయ్య కీర్తన వినిపిస్తున్నది. నేను విన్న మీ కథలన్నీ నాకు ఇదివరకే చాలు వేడుక కలిగించాయి. నన్ను ఇవ్వాలి ఏకముగా ఆమె ఇంటికే తీసికొని వెళుతున్నావు. పైగా చిరునవ్వులు చిందిస్తున్నావు. ఇదంతా నేనెట్లా ఓర్వగలను ప్రభూ! నీవు చిలిపిగా ఆమె పక్కన కూర్చోవటం, ఆమెపై పూలు వేయటం, నీవు అనునయంగా ఆమె కొప్పులోని కురులను దువ్విదువ్వి సవరించటం దానికామె నేను చూస్తున్నానన్నట్లు నిన్ను బెదిరించడం... ఇదంతా నేనెట్లా ఓర్వను ప్రభూ! నీవు ఆమెతోడపై నీ తొడవేసి దొరలా నవ్వుటం, ఆమె నీమోవిపై చేసిన గాట్లు చూపించి తమరు అతిశయం చూపటం, దానికామె నిన్ను 'రాకొట్టి పూరుకోరా అన్నట్లు మాట్లాడటం... నేనిదంతా ఒడబాటై ఎట్లా భరించనయ్యా? ఆమె తన చనుమొనలనుతాకి నీవు సదమదమున చేస్తే దానికామె నీమేను పిప్పిచేసిందిట. నేనామె చేతలు సహించలేను. నీ కూటమికి నేనే రాణిని

- ★ గుదిగొను - అతిశయించు ★ కడగి - అతిశయించి ★ నాటించి - ఒత్తి
- ★ సదమదము - నలుపుట

సంఖ్య : 554 సంపుటము : 28 పుట : 365 రాగం : పాడి

27 ఈతని నాపొందులు యింకక జూడవే నీవు
నీతి నెక్కుడైనదాన నీకంటె నేను || పల్లవి ||

వట్టి మాంకు లిగిరించ వాడికమాంటలాడి
కట్టుకొంటివి గదే మగనిమన్నన
బట్టబయలు నవ్వుల పందిళ్లుగాఁ బెట్ట
చుట్టమువైతివి గదే సులబాల(న?) నీవు || ఈత ||

జాలకు గిలిగింతలు అట్టుగ గుబ్బలనొత్తి
అలవైతివిగదే యాతనికిని
గాలిబుడియలు గట్టి కలికితనాలు చూపి
వోలి గొంటివిగదే వుదుటున నీవు || ఈత ||

చెఱకునం బండువండ చిత్తజకళలు రేంచి
గుఱియైతివి గదే గక్కునం బతికి
మఱి శ్రీవేంకటేశ్వరు మరిగించుకొంటి నేను
వెఱగందితివి గదే వేడుకతో నీవు || ఈత ||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య స్వామిని కోరే వనితయై యేమన్నారోగాని అలమేలుమంగమ్మ
ఈమెని ఎలా దులిపేస్తున్నదో వినండి. ఈ శ్రీవేంకటేశుడు నన్ను పొందినాడు
చూసుకోవే. నేను నీతిగలదాన్నే. నీకూ నాకూ పోలికేమిటి? వట్టిపోయిన మాకులు
చిగురించగల, వశీకరణమాటలు చెప్పి ఆయనను ఆకట్టుకొన్నావు కదే!
బజారుదానిలా నవ్వి, పైకి అందంగా కనిపించి సులభంగా చుట్టమైపోయావు కదే!
బండరాళ్ళను కదిలించే నీ గుబ్బలను బైటపెట్టుకొని ఆయనకు
పెండ్లామవుదామనుకొన్నావా యేమిటే? గాలి బుడగలు గట్టే వనితలా అమాయకత్వం
నటించి స్వామిని ఓలికి కొన్నావు కదే! అపురూపమైన మదన కళలన్నీ చూపి
ఆయనకు కావలసిదానివైనావు కదే! మరి, నేనెవరో తెలుసా? శ్రీవేంకటేశుని
పట్టపురాణిని, భయపడ్డావా? అంతవద్దులే.

- ★ బట్టబయలు నవ్వులు - పకపకమని నవ్వుటం ★ అలవైతివి - పెండ్లానివైనావు
- ★ ఓలి - కట్టుము ★ చెఱకున పండువండు - అపురూపమైన
- ★ గాలిబుడియలు - నేటికాలపు బెలూన్లు

సంఖ్య : 119 సంపుటము : 28 పుట : 80 రాగం : దేశాక్షి

28 వట్టిసిగ్గు లేంటికి వడ్డికి వచ్చె విభుండు
గట్టిగా నిర్దురు నిట్టె కాంపురాలు సేయరే || పల్లవి ||

చెలిమి పెంచంజొచ్చితే చేంగలెక్కుసు
బలిమిం బైకొంటేను పంత మలరు
కలిమి నొనగూడితే కడంగు నింపు
అలమి చొక్కించవే అదివో నీ మగండు || వట్టి ||

కలికితనాలవంకం గళ లుబ్బును
చిలికితే వలపులు చిమ్మిరేంగును
పలికి బొంకకుండితే బాస లీడేరు
కొలికికి దెచ్చి పతి గూడవే రతులను || వట్టి ||

కలసి మెలంగితేను కరంగు మతి
సొలసి మాటాడితేను సొంపు గలుగు
వలసి నీకాగిటిలో నలమేలు మంగ
వెలసీ నిదివో శ్రీవేంకటేశుడు || వట్టి ||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెలికత్తెవలె అలిమేలుమంగమ్మకు అంత సిగ్గు భర్తవద్ద తగదని
అతివలు కొత్తగా కాపురానికి వచ్చాక యేదిచేయాలో యేది చేయగూడదో
చెబుతున్నారు. దేవీ! అదిగో నీ మగడు వస్తున్నాడు. ఇద్దరూ అన్యోన్యంగా కాపురం
చేయండి. వ్యర్థమైన సిగ్గులు దేనికమ్మా అవి ఇక వద్దు. ఇద్దరూ చక్కగా కాపురం
చేసికొనండి. కాపురంలో స్నేహం పెంచుకొంటే దాని చేప పెరుగుతుంది. ఒకరు
బలవంతం చేస్తే ఇంకొకరికి పంతం పెరుగుతుంది. సమ్మతముతో కూడితే ఇంపుగా
వుంటుంది. అదిగో మీ ఆయన వస్తున్నాడు బాగా పరవశింపజేయవమ్మా! స్త్రీకి
నేర్పువుంటే శృంగారకళలు అతిశయిస్తాయి. వలపులు చల్లినకొద్దీ చెలరేగుతాయి.
అబద్ధాలాడే వనితను నమ్మరు. పతికి ఆనందపుటంచులు చూపాలి. కలిసివుంటే
మనస్సు కరుగుతుంది. మాటలు పరవశించినట్లుండాలి. ఓ అలమేల్మంగా! అదిగో
నీకాగిట్లో శ్రీవేంకటేశుడు.

- ★ చేగలెక్కుసు - చేపపెరుగును ★ చొక్కించితే - పరవశింపజేస్తే
- ★ కలికితనము - నేర్పు ★ చిమ్మిరేచు - చెలరేగు
- ★ కొలికి - నేటి కాలంలో క్షేమాక్కు

సంఖ్య : 273 సంపుటము : 28 పుట : 182 రాగం : భైరవి

29 సుదతికి మీరిందరూఁ జుట్టాలైన ఫలము

మదనుని వేఁడుకోరే మంచిదొఁగాని ||పల్లవి||

జలములలో నెల్లా చంద్రకాంతాలు చల్లరే

అలతామరలగర్వ మణఁగుఁగాని

చలపట్టి వనముల జవ్వాది వాసించరే

మలయుఁ జిలుకలకు మాటుమందొఁగాని ||సుద||

పొదలపై సంపెంగ పువ్వులు వెదచల్లరే

పుదుటఁ దుమ్మిదమూఁక లుడుఁగుఁగాని

పది దిక్కులను రఘుపతిపేరు దలవరే

గుడిగొన్న కోవిలలు కూయకుండుఁగాని ||సుద||

పాటలలో శంకరాభరణం మాళాపించరే

నీటు చల్లగాలి సొంపు నిలుచుఁగాని

యాటున శ్రీవేంకటేశుఁడే నలమేల్మంగను

చాటించరే యిన్నీఁ దొంటి జాడల నుండుఁగాని ||సుద|| 273

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య పెద్దముత్తైదువలాగా అలమేల్మంగ చెలికత్తెలకు పనులు పురమాయిస్తున్నారు. నాయికను ఎలా సిద్ధంచేయాలో వివరిస్తున్నారు. ఈ అమ్మాయికి మీరందరూ చుట్టాలేనద్రా, ముందుగా వలపులతోడు మన్మథునితో వీరికి మంచి జరగాలని వేడుకోండి. ఆమె జలకమాడే జలములలో కలువపూలు చల్లండి, తామరల గర్వం నశిస్తుంది. ఆ నీళ్ళల్లో జవ్వాది వేయండి చిలుకలు గొడవ చేయవు. ఆ దంపతులు వుండే పొదరింటిపై సంపంగి పూలు వెదజల్లండి, తుమ్మెదలు రావు. నలుదిక్కులా రామ, రామ, రామ అని పెద్దగా రాముని పేరు అరుపులు పెట్టండి, ఇక కోయిలలు కూయవు. శ్రావ్యంగా శంకరాభరణరాగం ఆలపించండి చల్లగాలి వీస్తుంది. శ్రీవేంకటేశుడు అలమేల్మంగ ఒక్కటయ్యేవేళ ఎక్కడివాళ్ళనక్కడే వుండమనండి.

★ చంద్రకాంతాలు - కలువపూలు

★ వనములు - నీళ్ళు

★ ఈటున - అతిశయంతో

★ తొంటిజాడలు - ఎక్కడివక్కడే

సంఖ్య : 272 సంపుటము : 28 పుట : 182 రాగం : సామంతం

30 ఎవ్వరికిఁ గలవమ్మ ఇటువంటి సొబగులు

నివ్వటిల్ల నన్నియును నీకే తగుఁగాక ||పల్లవి||

జక్కువగుబ్బల మీఁద జారేటి పయ్యదకొంగు

చెక్కులపై వడిసేటి చెముటనీరు

పుక్కిటి బంటియైన పొలపనిట్టారుపులు

ఇక్కువలై కనువట్టె నేనోము నోఁచితివో ||ఎవ్వ||

కడలేని బిత్తరపు కనుచూపుతేటలు

గుడిగొన రాలేటి కొప్పువిరులు

జడియక తొలకేటి చక్కని మోముకళలు

అడరి నీవు సేసిన దది యెంత భాగ్యమో ||ఎవ్వ||

మొగి సెలవులఁ గమ్మేముసి ముసినగవులు

చిగురుఁబెదవి నూరే చిరుసిగ్గులు

జిగి నలమేల్మంగవు శ్రీవేంకటేశురాణివి

తగిలె నీకీరతులు తపమెంత సేసితివో ||ఎవ్వ||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య నాయిక అలమేలుమంగ సొగసును మెచ్చుకొంటున్నారు. ఇటువంటి సొంపులు ఎవ్వరికున్నాయమ్మా? ఆ సొంపులన్నీ నీకే అతిశయముగా తగినట్లున్నవమ్మా! జక్కువ పిట్టలవంటి నీ కుచయుగ్ముపైన పయ్యద జారింది. చెక్కిళ్ళపై చెముట నీరైకారింది. పుక్కిటనిండేట్లుగా దీర్ఘమైన నిట్టారుపులను విడచుచున్నది. ఏమి నోములు నోచావోగాని ఈ సొంపులన్నీ అతిశయించి కనబడుతున్నాయి. బాగా బిత్తరబోయినట్లుండే నీ కనుచూపులు స్వచ్ఛంగా వున్నాయి. నీ ఆత్మత వల్ల కొప్పులోని పూలన్నీ రాలిపోతున్నాయి. నీ చక్కని అధరాలు నిశ్చలంగా వున్నాయి. ఎంత భాగ్యవంతురాలవమ్మా!! నీ ముసిముసి నవ్వులు, చిగురుటాకులవంటి పెదవిని నూరుతున్న సిగ్గులు అతిమనోహరం. శ్రీవేంకటేశుడు నిన్ను రతివీడడు. ఎంత తపము ఆయనకు చేశావమ్మా!!!

★ నివ్వటిల్లు - అతిశయించు ★ వడిసేటి - కారేటి

★ జడియక తొలకు - నిశ్చలంగా అతిశయించు ★ అడరి - అతిశయించి

★ గుడిగొను - అతిశయించు ★ పొలపు - దీర్ఘమైన

సంఖ్య : 553 సంపుటము : 28 పుట : 365 రాగం : ఆపారి

31 ఏల నన్నొడఁబరచే వెఱఁగనా నీగుణము

కోలుముందుగాఁ దానే కొసరిఁగాక

॥పల్లవి॥

వలెన నెవ్వతెకైనా వలచేటివాఁడవా

చెలి తాఁ జుట్టరికాలు చెప్పిఁగాక

పిలిచి వట్టి పొందులఁ బెనఁగేటివాఁడవా

చెలఁగి నీకాపె సేవసేయవచ్చిఁగాక

॥ఏల॥

నంటుసేసి వాకరితో నవ్వేటివాఁడవా

అంటిముట్ట (ట్టి?) తా సరసమాడీఁగాక

వెంట వెంటఁ జెక్కు నొక్కి వేఁడుకొవే వాఁడవా

దంటతనమునఁ దానే తగిలీఁగాక

॥ఏల॥

చేరి నీవు తెలనికిఁ జేయివాఁచేవాఁడవా

కోరి తానే కాఁగలించుకొనీఁగాక

కూరిమి శ్రీవేంకటేశ కూడితివి నన్ను నేఁడు

పోరచికి వచ్చి తానే పొదిగీఁగాక

॥ఏల॥

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో అలమేలుమంగమ్మ స్వామితో నీ ప్రియురాలు నీవూ ఒకర్నొకరు యెంతైనా సేవించుకోండి, మధ్యలో నన్నెందుకు ఒడబరచెదవు? నీ బుద్ధులు నాకు తెలియవా? ఆవిడగారు తానే మొట్టమొదట నిన్ను ఆపేక్షించి వుండవచ్చుగాక! మరీ ఇంత బరితెగింపా? ఆవిడ నీకూ తనకూ చుట్టరికం చెప్పే మాత్రం, “వలెననెవ్వతెనైనా” (కోరినదానినెల్లా) వలచేటంతటివాడవా? నీకు ఆవిడయెంతసేవ చేయాలనుకొన్నా ఇదా సేవ? పిలిచి పట్టుకొని రతుల పెనగేటంతటివాడవా? నిన్ను అంటుకొని (ముట్టుకొని) అదేసరసమాడివుండవచ్చును. అయితేనేమి చెలిమిచేసి ఎవరితోనో నవ్వేటంత తెగించావా? ధైర్యం చేసి అదే నిన్ను తగులు కొని వుండవచ్చు. వెంటపడి చెక్కిళ్ళు నొక్కివేడుకొనేటంతటివాడవా? కోరితేనే కాగలించిన ఆమె దిక్కుకి చేయిచాచేవాడివా? నన్ను కూడిన శ్రీవేంకటేశా వూరకే వచ్చి అది కోరినా నీవు నా వాడివే.

★ కోలుముందు - మొట్టమొదట

★ కొసరు - ఆక్షేపించు

★ నంటుసేసి - చెలిమిచేసి

★ దంటతనము - ధైర్యంతో

★ పోరచి - వ్యర్థము

★ తెలను - దిక్కు

సంఖ్య : 118 సంపుటము : 28 పుట : 79 రాగం : పాడి

32 అలమేలుమంగవు నీవానే పతిఁ జేకొంటివి

నెలకొని యీచేతలు నీవే నేరుతువే

॥పల్లవి॥

మొగము చూడఁగానే ముంచుకొను నగవులు

నగఁగానే పెనగొని నాఁటుఁ దగులు

తగులఁగా దగులఁగాఁ దమకము చిగిరించు

చిగిరంపునాసలు చిమ్మిరేఁచువలపు

॥అల॥

వలవఁగా వలవఁగా వడిఁబెట్టుఁ దలఁపులు

తలఁచఁగా నోరికబ్బు తానే పిలుపు

పిలువఁగాఁ బిలువఁగా బెనలుఁగొనుఁజెలిమి

చెలిమిఁ గడుఁ జేయఁగా చెలరేఁగు మనసు

॥అల॥

మనసెపెట్టఁ బెట్టఁగా మల్లడిగొను ననుపు

ననుచఁగా ననచఁగా నంటు లెనయు

యెనయఁగా శ్రీవేంకటేశుఁ దేలేగుట్టు గను

కనుఁగొనఁగానే చెంగలించు మొగము

॥అల॥

పరిచయ పరిమళం :

అలమేలుమంగ చక్కదనమును, గుణగణములను కీర్తిస్తున్నారు అన్నమయ్య. దేవీ! నీపేరుకు తగినట్లు (అలమేల్మంగ అంటే పుష్పంపై భాగంలో జన్మించిన లక్ష్మీదేవి అని అర్థం) నీవు వున్నావు. శ్రీవేంకటేశ్వరుని నీ పతిగా చేకొన్నావు. ఈ చేతలన్నీ నీవే నేర్వగలవు. నీ వదనము చూడగానే సంతోషం కలుగుతుంది. నీవు నవ్వగానే బంధం పాతుకొనిపోతుంది (తగులము) అతిశయించును. తగలగానే తమకము చిగురిస్తుంది. ఆ చిగురింపువలన ఆశలు పెంచి వలపు చెలరేగిపోతుంది. వలపు పెరిగిపోతే తలపులు మెలిబెట్టినట్లవుతాయి. తలపుల వల్ల నోరు నీపేరే పిలుస్తుంది. పిలవగా, పిలవగా చెలిమి చుట్టుకొంటుంది. ఆ చెలిమి యెక్కువైతే చెలరేగిపోతుంది మనసు. మనస్సు పెట్టగానే అధికమయ్యేదే ననుపు. ననచగా చెలిమి యెక్కువయై యెనయును. ఎనయగా ఓ తరుణీ! వేంకటపతి నిన్నేలును గుట్టుగను. కనుగొనగా మొగము వికశిస్తుంది. (ముక్తపదగ్రస్త అలంకారం)

★ నాటుదగులు - బంధం పాతుకొనును ★ వడిబెట్టు - మెలిబెట్టు

★ పెనలుగొను - చుట్టుకొను ★ మల్లడి - మిక్కుటము ★ ననుపు - అనురాగము

★ నంటు - చెలిమి

సంఖ్య : 117 సంపుటము : 28 పుట : 79 రాగం : సాళంగం

33 బుద్ధిచెప్పేము నీకు పుట్టినయింటివారము
పొద్దువొద్దు మగనికి పొందులు మరుపవే ||పల్లవి||

గుత్తపు గుబ్బల నూచి కొప్పు దువ్వవే పతి -
చిత్తమురా వేళగాచి సేవసేయవే
హత్తి ఇచ్చకపుమాంట లాడి పైకోవే
కొత్తపెండ్లికూతుర యీగుణాలెఱుగుకోవే ||బుద్ధి||

వినయాలు చూపి చూపి వీడె మియ్యవే
ననువులు సేసుకొని నవ్వు నవ్వవే
తనివారా భోగమిచ్చి తమిరేంచవే
వాసరినకొమెరెపు వోజు నేరుచుకోవే ||బుద్ధి||

మోవితేనియ లోసంగి మోము చూడవే
శ్రీవేంకటేశు గూడి చెలగించవే
కైవసముగ మెలంగి కాంగిలించవే
యీవల నలమేల్మంగ విన్నీ దెలుసుకోవే ||బుద్ధి||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య పెండ్లి ముత్తైదువలలో ఒకరై అలమేల్మంగకు నాలుగు మంచి మాటలు చెబుతున్నారు. ఓ దేవీ! మేము నీ పుట్టినంటివారము. నాలుగు మంచి మాటలు చెబుతాము వినవమ్మా! నీ మగనికి (భర్తకు) ప్రతిరోజూ నీ రతులు అలవాటు చేయాలి. ఆ వేంకటపతి కొప్పు ప్రతిరోజూ నువ్వే దువ్వతూ అప్పుడప్పుడూ నీ బింకపు చనుగవ ఆయనకు వొత్తాలి. ఏవేళనైనా మనస్ఫూర్తిగా సేవచేయాలి. ఆయనకు ఇష్టమైన మాటలు చెబుతూ కూడవలెను సుమా! కొత్తపెండ్లి కూతురువు యీ సుగుణములన్నీ నీకు అవసరమవుతాయి. ఆయనకు తాంబూలం వినయంగా ఇవ్వాలి. ఇంపుగా నవ్వాల్సి. తనివిడిరా భోగములన్నీ అందించి పరవశింపజేయాలి. కొత్త పెండ్లికూమార్తెవు నేర్పులన్నీ నేర్చుకో. ఆయన మొగములోనికి చూస్తూ మధురాధరమునందించాలి. శ్రీవేంకటేశుని కూడి సుఖించు. నీవు అలమేల్మంగవమ్మా! ఇవన్నీ నీవు నేర్వవలసినదే.

- ★ గుత్తపుగుబ్బల - బిగువైన స్తనముల
- ★ నునువులు - ఇంపులు
- ★ కొమెరపు - లేప్రాయపు జవ్వనివి
- ★ పొద్దువొద్దు - ప్రతిరోజూ
- ★ చెలగించవే - సంతోషపెట్టవే
- ★ ఓజు - నేర్పు

సంఖ్య : 353 సంపుటము : 28 పుట : 234 రాగం : వహళి

34 ఎన్నడు నెఱంగమయ్య యిటువంటివలపులు
విన్నకన్నవారికెల్లా వెరగయ్యా నిపుడు ||పల్లవి||

వెలంది నీగుణములు వినివిని తనియదు
తలపోసి తలపోసి తనియదు
సొలసి కన్నుల నిన్ను జూచి చూచి తనియదు
యెలమి నీపై మోహమింకా నెంతోకాని ||ఎన్నడు||

అట్టె నీతోడుత మాటలాడియాడి తనియదు
తట్టి తట్టి పాదాలొత్తి తనియదు
చిట్టకపు కొనగోరం జిమ్మి చిమ్మి తనియదు
యిట్టె నిన్ను గూడ వేడు కింకా నెంతోకాని ||ఎన్నడు||

అచ్చపు నీమోవితేనె లానియాని తనియదు
తచ్చి తచ్చి నవ్వి నవ్వి తనియదు
కొచ్చి శ్రీవేంకటేశ్వర కూడిగూడి తనియదు
యిచ్చుల నీపై తమక మింకా నెంతో కాని ||ఎన్నడు||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య మధురకీర్తన తేనెలూరుతుందంటే ఇదే చక్కని ఉదాహరణ. ఎన్నడును ఇటువంటి వలపునెరుగమయ్యా! ఇప్పుడు దీని గురించి విన్నవారికి దీనిని చూచిన వారికి ఆశ్చర్యం కలిగింది. ఆమెకు నీ గుణముల గూర్చి యెంత విన్నా తృప్తిలేదు. నీ గురించి యెంత ఆలోచించినా తృప్తి చెందదు. నిన్నెంతసేపు చూచినా తృప్తిలేదామెకు. ఓ వేంకటేశ్వరా! ఆమెకు నీపై ఇంకా యెంత మోహమో కాని నీ సుగుణములంటే ఆమెకంత మక్కువ. నీతో యెంత మాట్లాడినా తృప్తిజెందదు. ఎంతసేపు నీ పాదాలు వొత్తినా తృప్తిలేదు ఆమెకు. నీ అల్లరికి యెంత గిల్లినా గీరినా తృప్తి చెందదు. పరవశించి నీ కూటమి అంటే యెంత వేడుకో ఆమెకు. ప్రభూ! నీ అధరామృతమెంతగ్రోలినా ఆమె తృప్తి చెందదు. నిన్ను తలచుకొని యెంతసేపు నవ్వినా తృప్తినెరుగదు. తిరుమలేశా! నిన్నెంత కూడినా తృప్తిచెందదు. ఇంకా నీపై ఆమెకెంత తమకమో!!!

- ★ వెరపు - ఆశ్చర్యము
- ★ తట్టితట్టి - కొట్టికొట్టి
- ★ ఆని - ఆస్వాదించి
- ★ చిట్టకము - శృంగారంలో
- ★ చిమ్మి - చెలరేగి
- ★ కొచ్చి - గుచ్చి
- ★ తచ్చి - తలపోసి

సంఖ్య : 352 సంపుటము : 28 పుట : 233 రాగం : దేవగాంధారి

35 చూచి చూచి మీ పెండ్లికి సోభాన వాడేముగాక
మీవేత లిట్టివని మే మెంచగలమా ||పల్లవి||

చెక్కులు నొక్కేపు నీవు సెలవుల నవ్వెనాపె
యిక్కువలు మీలోనివి యెట్లు దెలుసు
తొక్కేపు పాదాలు నీవు దొరకొని మొక్కినాపె
పక్కన మీ భావా లేరుపరచగ గలమా ||చూచి||

చెనకచూచేవు నీవు సిగ్గులు వడినాపె
యెనసిన నీసన్న లెట్లు దెలుసు
పెనకగే వప్పటి నీవు ప్రియములు చెప్పి నాపె
వెనుకొన్న మీ సుద్దులు వివరించగలమా ||చూచి||

సరసమాడేవు నీవు చన్నుల నొత్తీ నాపె
యిరవైన మీ చయ్యాటా లెట్లు దెలుసు
గరిమ శ్రీవేంకటేశ కలసితివిటునన్ను
తెరలోని మీరతులు తెలుపగగలమా ||చూచి||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య శ్రీవేంకటేశ్వరుని కళ్యాణంలో పాడిన కీర్తన ఇది. తానూ ఒక వనితవలె స్వామిని పొందాలనే తహతహ. మీముగ్గురిని (స్వామి, శ్రీదేవి, భూదేవి) ఈ మీ పెండ్లిలో చూచిచూచి మంగళగీతాలు పాడుతున్నాము. మీ శృంగార లీలలు ఇటువంటివని వూహించగలమా? ప్రభూ! నీవేమో ఆమె చెక్కిలి నొక్కుతావు. పైగా చిరునవ్వులు చిందిస్తావు. ఆమె స్పందించే స్థానములు నీకే తెలుసును. నీవేమో ఆమె కాలు తొక్కితే ఆమె నీ కాళ్ళకు మొక్కుతుంది. పక్కపక్కనేవున్న మీ భావాలు విడమరచి వివరించగలమా? నీవు చిలిపిగా చూస్తావు. ఆమె సిగ్గుల మొగ్గవుతుంది. నీ సైగలు మాబోంట్లకు ఎలా అర్థమవుతాయి స్వామీ! ఆమె తీపి మాటలు చెబుతుంటే నీవు మరుల ఆమెను పెనవేస్తావు. మావెంటనేవున్న మీలీలలు వివరించగలమా స్వామీ! నీవు సరసాలాడుతావు, ఆమె కుచగిరులనొత్తుచూ చేరికవుతుంది. మీ లీలలు చెప్పగలమా? ఈ మధ్యలో శ్రీవేంకటేశా! నన్నూ కూడినావు. మీ చాటుమాటు రతులు నేనెట్లు వర్ణించగలనయ్యా?

★ సోభనాలు - మంగళ గీతాలు ★ ఇక్కువలు - కళాస్థానములు
★ అప్పటి - మరుల ★ వెనుకొన్న - మావెంటనేవున్న ★ చయ్యాటలు - లీలలు

సంఖ్య : 271 సంపుటము : 28 పుట : 181 రాగం : ఆహారి

36 ఏమని విన్నవించేము యీపె సుద్దులు
కోమలికోరికె లివి కోటానం గోట్లు ||పల్లవి||

పడఁతుల నీగుణాలు పలుమారు నడుగును
వుడివోని సంతోసాల నుమ్మగిలును
తడయక కొంతవడి తలఁచు నీరూపము
వడియుఁ జెమటతోడ వలలఁ బొరలును ||ఏమ||

నిలుచుండి తొంగి తొంగి నీరాక కెదురుచూచు
పొలసి యడియాసల బొద్దు గడపు
పలుకు నీవుండినట్టే భావించి పానుపు మీఁద
అలరి తననీడ నీవని కాఁగిలించును ||ఏమ||

ఆకు మడిచి నీకిచ్చేనని నోర నందిచ్చు
పైకొని వోలలాడును భావరతుల
చేకొని ఇంతలో వచ్చి శ్రీవేంకటేశ కూడితి -
వీకె యలమేలుమంగ ఇప్పు దురమెక్కెను ||ఏమ||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య, దేవి చెలికత్తెవలె తిరుమలదేవుని చెంత అలమేలుమంగ మదిలో చెలరేగే ఆలోచనలను విన్నవిస్తున్నారు. ప్రభూ! ఈమె సంగతులనేమని విన్నవించెదమయ్యా! ఈ కోమలాంగి మదిలో చెలరేగే కోరికలు, కోటానుకోట్లున్నాయి. మావంటి ఇతర వనితలను రహస్యంగా నీ గుణగణాలెటువంటివని అడుగుతుంది. మేమాయన పురుషోత్తముడని అంటాము. ఆమాట విని అంతులేని సంతోషంతో ఉబ్బిపోతుంది. తృప్తిచెందక కొంతసేపు నీ రూపం తలచుకొంటుంది. అందుచేత చెమటలు యొక్కువవుతాయి. నిలుచుని నీరాక కోసం తొంగి తొంగి చూస్తుంది. నీవు రాకపోతే తన యాస అడియాస అయిందని పరితపిస్తుంది. నీవు వున్నట్టే మాట్లాడుతుంటుంది. నల్లగావున్న తన నీడను చూచి, నీవనుకొని కౌగలించుకొంటుంది. తాంబూలం నీనోటికందిస్తున్నట్లు భావిస్తుంది. భావరతుల మునిగిపోతుంది. అందుకే నీ హృదయరాణి అయిందయ్యా వేంకటేశ్వరా.

★ ఉడివోని - నశించని ★ ఉమ్మగిలును - ఉబ్బిపోతుంది ★ వడియు - కారిపోయే
★ వలలబొరలును - చుట్టచుట్టుకొని పొర్లును ★ పొలసి - అటూ ఇటూ తిరుగుతూ
★ ఆకుమడిచి ఇచ్చు - తాంబూలమిచ్చు

సంఖ్య : 351 సంపుటము : 28 పుట : 233 రాగం : పళవంజరం

37 మెచ్చి రిందరును నిన్ను మేలు మేలే

కచ్చుపెట్టి చెలులము కంటిమే నీమేలు

||పల్లవి||

చెలువుండు నిన్ను మెచ్చు సింగారించుకొంటి వానే

కొలువులో విదెమందుకొంటి వవునే

వలిపె పయ్యద పల్లెవాటు వేసికొంటి వానే

మెలంగి నీ పగటులు మెరసితి వవునే

||మెచ్చి||

పతికి నింపులు పుట్ట పాటలు వాడితివానే

కతచెప్పి మతిఁ గరచితి వవునే

రతికి సన్నలుసేసి రప్పించుకొంటి వానే

చతురత లెల్లను సాదించితి వవునే

||మెచ్చి||

మాటాడి శ్రీవేంకటేశు మరిగించుకొంటి వానే

కూటములు (ల?) మన్నన చేకొంటి వవునే

తేట తెల్లమిఁ బట్టపుదేవులవైతి వానే

నీటున నీతనివద్ద నెలకొంటి వవునే

||మెచ్చి||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ మధురకీర్తనలో అలమేలుమంగ చెలికత్తెలు ఆమెతో చెప్పిన ప్రోత్సాహక వచనాలు విపరిస్తున్నారు. దేవీ! అందరూ నిన్ను బాగు బాగు అని మెచ్చుకొన్నారమ్మా! నీ చెలులమైన మేమందరము పట్టుదలతో వూరంతా తిరిగి స్వయంగా చూచినాము. అవునే, నీవు చేసికొనిన సింగారము నీ ప్రియునికి నచ్చంది. అందుకనే నిండు సభలో నీచేతికి అంగీకార తాంబూలం ఇచ్చాడు. పైగా నీవు చీటికి మాటికి జారిపోయే వల్లెవాటువేసికొనినావు. అవునే, అందుకే నీవు శోభలీనుతూ మెరిసిపోయావు. ఆయనకు సంతోషం కలిగేట్లు పాటలు పాడినావట. తీయటి మాటలతో ముచ్చట్లు చెబుతావట. నీవు సైగలు చేసి నీ పతిని నీతో రతికి ఆహ్వానిస్తావుట. నీ మగని చతురతతో నీవాడిని చేసికొనినావట. అవునే శ్రీవేంకటేశ్వరునే మరిగించి చేపట్టినావు కదా! నీవాయన పట్టపురాణివై ఆయన హృదయ వాసినివైవనావు.

★ కచ్చుపెట్టి - పట్టుదలతో ★ వలిపే - జారిపోయే ★ పగటులు - శోభలు

★ కరచితివి - కరిగించావు ★ చెలువుడు - ప్రియుడు ★ నీటున - గర్వముతో

సంఖ్య : 31 సంపుటము : 29 పుట : 21 రాగం : శంకరాభరణం

38 ఎచ్చటఁ జూచిన నితడై కృష్ణుండు

మచ్చిక నలమేలుమంగతో వెలసీ

||పల్లవి||

కొట్టరో వుట్టులు గోపాలబాలులు

యిట్టై కృష్ణుని యెదుటను

పట్టరో వారలు పాలు నేతికిని

గట్టిగ జోరునఁ గారీ నవిగో

||ఎచ్చ||

కూడరో మూఁకలు కోలలవారలు

వేడుకఁ గృష్ణుని వెంటవెంట

ఆడుచు మెసఁగరో అడుఁకులుఁ జిక్కిలాలు

వాడల వాడల వరుసతోను

||ఎచ్చ||

నిక్కి తీసుకోరో నెఱవాదికాండ్లు

మక్కువఁ గృష్ణుని మఱఁగునను

యెక్కరో శ్రీవేంకటేశు కొండమీఁద

పెక్కు నురుగులు పెరుగులు నివిగో

||ఎచ్చ||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తన అధ్యాత్మకీర్తన అంటే బాగుంటుంది. ఉట్ల పండగ జరిగే కృష్ణాష్టమినాడు దీనిని చెప్పివుంటారు. ఎందుకో శృంగారం ఆవంత అయినా లేని ఈ కీర్తన రేకు కలగాపులగమయిందేమో బహుశా. మచ్చిక అయిన అలమేలుమంగతో వెలసిన ఈ వేంకటేశుడే కృష్ణుడుగా ఎచ్చట జూచినా తానే అయి వున్నాడు. ఓ గోపాలబాలుల్లారా! ఉట్లను పగులగొట్టండి. ఇట్టే ఈ శ్రీకృష్ణుడు మీ ఎదుటనే వున్నాడు. పాలూ నెయ్యి కారిపోతున్నాయి జోరుగా ధారగా. దోసిలి పట్టి తాగండి. గుంపుగా కూడి కోలాటాలు వేడుకగా కృష్ణునితో ఆడండి. ఆడుతూనే రేపల్లెలోని ప్రతి వాడకూ పోయి అటుకులు, చిక్కిలాలు తినండ్రా. ఓ సామర్థ్యంగల కుఱ్ఱవాండ్రూ! ఎత్తుగా ఎగిరి ఈ ఉట్టిని కొట్టండి. కావాలంటే కృష్ణుడు మీ ముందున్నాడు. శ్రీవేంకటేశ్వరుని కొండ ఎక్కారంటే బోలెడంత పాలనురుగులూ పెరుగులూ దొరుకుతాయి.

★ వారలు - ధారగా కారిపోవుట ★ మెసగరో - తినరో

★ నెఱవాదికాండ్లు - సామర్థ్యంకలవారు ★ నిక్కి - ఎత్తుగా ఎగిరి

★ నురుగులు - పాలనురుగు ముద్దలు

సంఖ్య : 32 సంపుటము : 29 పుట : 22 రాగం : నాదరామక్రియ

39 ఎంత యెమ్మెలక బొరలేవేమే నీవు

మంతుకెక్క నిన్నాతడు మన్నించినంటాను ||పల్లవి||

కప్పురపుంబల్లు లెన్ని గాదెంబోసేవే

కొప్పు చీకట్లెంతేసి కూడపెట్టేవే

ముప్పిరి నవ్వు లెందాకా మూటగట్టేవే

చొప్పు లెత్తి నిన్నాతెం (తం?)డు చూచినంటాను ||ఎంత||

వేడుకసరసా లెన్ని వెదవెట్టేవే

తోడనే వలపు లెన్ని తూరుపెత్తేవే

మేదెప్పుంజూపు లెంతేసి మేళవించేవే

జోడుగూడి నిన్నాతడు చూచినంటాను ||ఎంత||

చక్కడనా లెన్నేసి పచారించేవే

పెక్కుతరితీపు లెన్ని పెరరేంచేవే

యిక్కడ శ్రీవేంకటేశుడే నలమేలుమంగను

చొక్కించి నన్నేలె నిన్నుం జూచినంటాను ||ఎంత||

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ శృంగారకీర్తనలో మంతుకెక్కటం, గాదెబోయటం, మూటగట్టటం, వెదవెట్టటం, తూరుపెత్తటం, మేళవించటం, పచారించటం వంటి మాటలు కోకొల్లలు ఈ కీర్తనలో. ఇక నేటికాలం వారికి నిఘంటువులు తెరవక తప్పదు, మరి. ఓ తరుణీ! ఎంత విలాసము చూపుతున్నావే!! నిజమే, నిన్నాతడు మన్నించాడని వార్తలకెక్కిందమ్మా! ముచ్చటైన నీదంతాలు చూస్తే ఎన్ని కర్పూరపు పలుకులు కుప్పబోశావో అనిపిస్తుంది. అలాగే నీ కొప్పులో ఎన్ని చీకట్లు కూడబెట్టితివో అనిపిస్తుంది. ఎన్ని నవ్వులు మూటకట్టుకొన్నావో!! ఎన్ని సరసాలు వెదజల్లావే!! ఎంత వలపు తూర్పారపట్టావే!! దాంట్లో ఎన్ని మేలైన చూపులు కలిపావే!! నీతో తిరుమలేశుడు జోడుకట్టాడనే కదా! నీ ఆర్థాటం. ఎన్ని చక్కడనాలు ప్రకటిస్తున్నావే!! ఎన్ని తమకములు ప్రేరేపించావే!! ఈ శ్రీవేంకటేశుడు అలమేలుమంగను పరవశింపజేసి ఆ తరువాత నిన్నూ నన్నూ కూడా చూశాడు.

★ ఎమ్మెలు - విలాసములు ★ మంతుకెక్క - వార్తలలోకెక్క

★ చొప్పులెత్తు - చూపులు నిలుపు (అని నా భావన)

★ మేదెవు చూపులు - మేలైన కళలు ★ పచారించు - ప్రకటించు

సంఖ్య : 461 సంపుటము : 29 పుట : 326 రాగం : దేసాశం

40 వేగమే యానతీవమ్మా విన వేడుకయ్యా నాకు

యీగతి నున్నవి నీ ఇంగితాకారములు ||పల్లవి||

కాంతునిమై గురుతులు కంటివో యేమైనాను

చెంతనుండి నవ్వేపు చిరునవ్వులు

విత సుద్దు లేమైనా వింటివో యాతనిమీద

ఇంతలోనే చెలులతో నేకాంతా లాడేవు ||వేగ||

చేతికి నంగమచ్చాలు చిక్కెనో నీకేమైనా

కాతరాన సొలసేవు కమ్మటి నీవు

నీ తలపున నేమైనా నెపములు వారెనో

పోతరించి లోలోక దలపోసుకోనేవు ||వేగ||

నిక్కముగా నాతని నిజము దెలిసితివో

గక్కన శ్రీవేంకటేశు గాంగిలించేవు

ఇక్కవలు గరగి నీ యెన్నిక శీడెరెనో

పుక్కుమీరి కలలెల్లా నుప్పుతిలీ నీకును ||వేగ|| 491

పరిచయ పరిమళం :

ఇంగితాకారము అనే మాట నిఘంటువులో లేదు. అది ఇంగితము కావచ్చును. ఇంగితమంటే అభిప్రాయము అని అర్థం. అన్నమయ్య అదే ఆలోచనతో ఈ కీర్తన చెప్పివుండవచ్చును. దేవీ! నీ చెలియనైన నాకు వినటకు వేడుక కలుగుతోంది. త్వరగా నీ అభిప్రాయములు ఏవిధముగానున్నాయో చెప్పవమ్మా! నీ నాథుని ఒంటిపై ఏమైనా గుర్తులు చూశావా యేమిటమ్మా? దగ్గరవుండి చిరునవ్వులొలికిస్తున్నావు. ఆయన గురించి యేమైనా కొత్త సంగతులు విన్నావా యేమిటమ్మా? మమ్మల్ని మాట్లాడాలని పక్కకు పిలిచావు. ఆయన శరీరంపై యేమన్నా మచ్చలు కానవచ్చాయా యేమిటమ్మా? అంతవ్యధ చెందుతున్నావు. నీ ఆలోచనలలో ఏమైనా లోపాలు కనబడ్డాయా యేమిటమ్మా? గర్వంతో ఆయనను తూలనాడానని లోలోపల మధనపడుతున్నావు. శ్రీవేంకటేశుని గురించి నిజం తెలిసిందా? ఆయన పురుషోత్తముడని మరి అంత బిగి కౌగిట ఆయన్ని చుట్టుకొన్నావు.

★ ఇంగితాకారము - అభిప్రాయము ★ అంగమచ్చాలు - శరీరపు మచ్చలు

★ కాతరాన - వ్యధతో ★ పోతరించి - గర్వించి

సంఖ్య : 374 సంపుటము : 29 పుట : 250 రాగం : బౌళి

41 ఎక్కడనుండి వచ్చెనో యేకరి నీ రతులకు

చిక్కించుక కావరము సేయవయ్యా ||పల్లవి||

లక్కవలె గరగీని లలన నీ మాటలకు

చొక్కుచు నాపె వలపు చూడవయ్యా

మొక్కుచు వినయాన నీ ముందర నిలుచున్నది

అక్కర యెంత గలదో అడుగవయ్యా ||ఎక్క||

జిగురువలె నంటీని చెలియ నీ పొందులకు

తెగని చుట్టరికము తెలియవయ్యా

నగుతా సారెకు నీతో ననుపులే పచరించీ

చిగిరింపుఁ గోరికలు చెల్లించవయ్యా ||ఎక్క||

తీగెవలె నల్లుకొనీ తెరవ నీ కాఁగిటికి

జాగులు సేయ కది విచారించవయ్యా

యీగతి శ్రీవేంకటేశ యే నలమేలుమంగను

బాగుగా నన్నేలితి వాపడఁతి నేలవయ్యా ||ఎక్క||

పరిచయ పరిమళం :

‘ఏకరి’ అంటే అధికమైన అనిఅర్థం. అన్నమయ్య కూడా అలమేలుమంగమ్మ చెలికత్తెయే. దేవి శ్రీవేంకటేశునికి తన చెలికత్తె స్వామిని వలచి యెంత తపిస్తున్నదో ఈ కీర్తనద్వారా వివరించి అన్నమయ్యను యేలుకోమని ప్రాధేయపడుతున్నది. ప్రభూ! నీ రతులకోసం యెక్కడినుండి వచ్చిందో పాపం!! ఈ బేలను నీ స్వాధీనం చేసికొని అధికమైన రతులతో కాపురము సేయవయ్యా! ఆమె పారవశ్యంతో నీ మాటలకు లక్కవలె కరిగిపోతుంది. ఇప్పుడు నీకు మొక్కుతూ వినయంగా నీముందు నిలుచున్నది. పాపం!!నీ అవసరం యెంతవున్నదో యేమో! జిగురువలె ఆమె నీకు అంటుకుపోయింది. నీ పొందుకోసం తపిస్తున్న ఆమెకు నీతోగల చుట్టరికం తెలసుకోవయ్యా! (నీవామె అంతర్యామివి కదా!) ఆమె చిరునవ్వుతో తన అనురాగాన్ని ప్రసరిస్తోంది. ఓ శ్రీవేంకటేశ్వరా! నీకు తీగెవలె అల్లుకొని కౌగిట్లో కరిగిపోవాలని తపిస్తున్నది. జాగు చేయక ఈమెను విచారించవయ్యా! నేను అలమేలుమంగను. బాగుగా నన్నేలితి ఆమెనూ యేలుకోరాదా?

★ ననుపులేపచరించు - అనురాగములు ప్రసారించు ★ ఏకరి - మిక్కుటమైన

★ జిగురు - బంక ★ అక్కర - అవసరం

సంఖ్య : 74 సంపుటము : 29 పుట : 50 రాగం : భైరవి

42 నీవే మంచితనాలు నెరప నేరుతువమ్మా

సేవసేసి రమణుని చిత్తము వచ్చినట్లు ||పల్లవి||

యిచ్చకము లాడితేనే యితవులైయుండు; నౌనె

హెచ్చి వెంగేలాడితేను యియ్యకోలొనా

అచ్చముగ మొక్కితేను అట్టై దయవుట్టు; నౌనె

విచ్చనవిడిఁ దిట్టితే వేడుకలొనా ||నీవే||

మొగమెత్తి చూచితేను మోహములు రేఁగు; నౌనె

తగిలి తలవంచితే తమి వుట్టునా

నగవులు నవ్వితేను ననిచివుండు; నౌనె

బిగిసి వూరకుండితే ప్రియము గలుగునా ||నీవే||

పాయక పక్కనుండితే భావము గరఁగు; నౌనె

చాయల సన్నలవల్లఁ జవి వుట్టునా

చేయార శ్రీవేంకటేశుఁ జెందినది మే; లౌనె

కాయకపు సరసాలు కండువలంటీనా ||నీవే|| 74

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య అలమేలుమంగమ్మ ఇష్టసఖియై ఆమెకు హితబోధ చేస్తున్నారు. ఓదేవీ! మీ దాంపత్య జీవితంలో తగిన నేర్పులు నెమ్మదిగా నీకే వస్తాయి. మంచితనమూ వస్తుంది. నీవు చేయవలసినదల్లా ఆయనకిష్టమైనట్లు సేవచేయటమే. ఆయనకు నీవు ప్రియముగా మాట్లాడితే నచ్చుతుంది. ఔనమ్మా! వ్యంగ్యంగా మాట్లాడితే బాగుంటుందా? నీవు నిర్మలమై మొక్కితే నీమీద స్వామికి దయకలుగుతుంది. ఔనే భర్తను ఇష్టంవచ్చినట్లు నిందిస్తే ఆయన నిన్ను క్షమిస్తాడా? నీ భర్తతో ఎప్పుడూ నీవు ముఖముపైకెత్తి మాట్లాడాలి. ఔనే తలవంచుకొంటే కోరిక యెలాపుడుతుందే. భార్య యెప్పుడూ చిరునవ్వుతోవుండాలి. అవునే వూరకనే బింకంగా వుంటే ఏమి అనురాగం కలుగుతుంది? వదలకుండా భర్త వెన్నంటేవుంటేనే భావోద్వేగం కలుగుతుంది. సైగలు చేసికొంటే శ్రీవేంకటపతికి యెలాచెందుతావు?

★ యితవులైవుండు - హితముగావుండును ★ బిగిసి - మూతిముడుచుకొని

★ వూరకుండితే - మౌనంగావుంటే

సంఖ్య : 489 సంపుటము : 29 పుట : 325 రాగం : దేసాళం

43 ఎదుటనే వుండగాను యెడమాట లేమిటికే

కదిసి పెనంగులాడే కలయికలే మేలే ||పల్లవి||

మచ్చికలు నెరపితే మనసు లేకము లౌను

ఇచ్చకము తెచ్చితేనే యింపులు వుట్టు

ముచ్చటలు గలసితే ముదురు నడియాసలు

మెచ్చులుగా బతితోడి మేలములే మేలే ||ఎదు||

నగవు లుప్పతిలితే ననువులు సమకూడు

మొగమోట గలిగితే మొనయు దమి

తగులాయా లౌనరితే దట్టమౌను వలపులు

మగవానితో మంచిమాటలే మేలే ||ఎదు||

చూపులు తారసించితే సొంపులు మిక్కుటమౌను

కాంపురాలు దొరకితే గట్టియొక బొండు

పైపై నీమీది బత్తిక బాయక నన్నేలినాడు

చేపట్టి శ్రీవేంకటేశు సేవలే మేలే ||ఎదు|| 489

పరిచయ పరిమళం :

దాంపత్య జీవితం ఎలావుండాలో వివరిస్తున్నారు అన్నమయ్య. ఓ దేవీ! ఆలుమగలు కలిసి జీవిస్తుంటే, వాళ్ళ మధ్య దూరంపెంచే మాటలు యెందుకమ్మా? పోట్లాట తరువాత కలయిక యెంతమధురం తెలుసా? అనుకూలత చూపిస్తే మనస్సులు కలుస్తాయి. ఒకరిపై ఇంకొకరు ప్రీతి తెచ్చుకొంటేనే ఇష్టము కలుగుతుంది. మీ మాటలు కలిస్తే ఆశలు చిగుళ్ళు వేస్తాయి. ముంగిలావుండేకంటే పతితో సరసాలాడితే బాగుంటుంది. నవ్వుతా సంభాషిస్తే అనురాగములు అతిశయిస్తాయి. మొగమోటము (దాక్షిణ్యము) కలిగితే ఆపేక్షలు పెరుగుతాయి. కామసంబంధాలు మీమధ్య వుంటేనే వలపు వృద్ధిచెందుతుంది. భర్తతో మాట్లాడే ఏదైనా మంచి మాటలే మాట్లాడాలి. ఒకరికళ్ళల్లోకి ఇంకొకరు చూస్తూ మాట్లాడాలి. కాపురాలు చేస్తుంటేనే భార్యాభర్తల మధ్య కూటములు కలుగుతాయి. నీమీద యెంతో భక్తివున్నా, నా భక్తిని చూచి నన్నూ అనుగ్రహించాడమ్మా! నీ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు.

★ ఎడమాటలు - దూరంపెంచే మాటలు ★ మేలము - సరసము

★ ఇచ్చకములు - ప్రీతిమాటలు ★ మొనయు - అతిశయించు

★ దొరకితే - చేస్తుంటేనే ★ తగులాయ - కామసంబంధం

సంఖ్య : 149 సంపుటము : 29 పుట : 100 రాగం : గౌళ

44 కాంతపై మిక్కిలి బత్తిగలిగిన చెలులాల

పొంత నీపె వేడుకలు పొసంగగంజేయరే ||పల్లవి||

వనములో కోవిలల వట్టి రట్టు సేయనేల

పెనంగి తుమ్మిదల కోపించగనేల

పనివడి చందురునిపై నేరమెంచనేల

వినయాన విభునికే విన్నపము సేయరే ||కాంత||

గూటిలోని చిలుకల గొసరి జంకించనేల

నీటునం జల్లగాలిని నిందించనేల

పాటించి వసంతునితో పంతాలు దూయనేల

మాటలాడి విభుని నెమ్మదిని రప్పించరే ||కాంత||

పంచనున్న పాపురాల బదరి తిట్టగనేల

పంచసాయకుని నొడంబరచనేల

యెంచగ శ్రీవేంకటేశుక డిదె వచ్చి యింతిం గూడె

మంచివాయం బనులెల్లా మనవులు చెప్పరే ||కాంత|| 149

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ మధురకీర్తనలో అలమేలుమంగ స్వామి జాగుచేశాడేమని చిరుబురులాడుతున్నది. మీరే యేదన్నా వేడుకలు చేయండి అని ఆమె చెలులకు నచ్చజెబుతున్నారు. ఈ దేవిపై మిక్కిలి భక్తివున్న చెలియలారా! దగ్గరకు వచ్చి ఈమెకు యేదన్నా వేడుక చేయండి. మీరే చూడండి. తోటలో కోయిలలు కూస్తున్నాయని వూరకనే యెంత నిందిస్తున్నదెందుకో? తుమ్మిదలపై కోపము చూపిస్తున్నదెందుకో, మరి? అదే పనిగా చంద్రునిపై నేరారోపణలు చేస్తున్నది. వెంటనేవెళ్ళి ఈమె నాథునికి విన్నవించండే. గూటిలోవున్న చిలుకలను కసురుకొని బెదరిస్తున్నది. చల్లగాలికి హాయిగావున్నా, మురిపెంగా తిడుతున్నది. వసంతునితో పంతాలుపెట్టుకొంటున్నది. ఈవిడ విభునితో ఇదంతా చెప్పి వెంటనే తీసికొనివచ్చేయండి. దగ్గరనే వున్న పాపురాలను అరుస్తున్నాయని తిట్టటం దేనికే? పంచబాణుడైన మన్మథునితో ఒప్పుండాలు చేసికొంటున్నది. ఇదిగో ఇంతలోనే శ్రీవేంకటేశుడు వచ్చి కూడినాడు. ఇక పనులన్నీ చక్కబడ్డాయి.

★ రట్టు - నిందించుట ★ జంకించు - బెదరించు ★ నీటున - మురిపెముతో

★ పంచసాయకుడు - మన్మథుడు ★ మనవులు - విజ్ఞాపనలు ★ పాటించి - పొంది

సంఖ్య : 416 సంపుటము : 29 పుట : 306 రాగం : కేదారగాళ

45 తప్పులెవ నే నిన్ను దరుణీ

యిప్పుడే చెప్పితిం జుమ్మి యింతిరో నీకు ||పల్లవి||

గండ మిచ్చి రావే చెలి కాంతునికి
నింద లేమి వచ్చునో నే నోపనమ్మా
అందియ్యవే విడెము నీ వాతనికి, నీ పతి
చెంది తమ్మ వెట్టితే నేమందువో నీవు ||తప్పు||

కమ్మి వేళ చూచి రావే కలికీ
నెమ్మి నాతో నవ్వు నేమో నే నోపనమ్మా
రమ్మని పిలువవే దూరక చేయివట్టి
అమ్మరో మేను సోకు నేమందువో నీవు ||తప్పు||

ఆముక యెదురుకోవే అదె వచ్చీని
నీమారు నన్నంటునేమో నే నోపనమ్మా
దోమటి శ్రీవేంకటేశుతో గూడి రావే
ఆమఱగున నుండి యేమందువో నీవు ||తప్పు||

పరిచయ పరిమళం :

ఇది నాయిక ఆమె చెలికత్తెల సంవాదము. ఏ పాదానికి ఆ పాదము విడిగా అర్థము చెప్పుకొంటేకానీ అన్నమయ్య చెప్పిన ఈ కీర్తన అంతుచిక్కదు. నా నాథునివద్దకెళ్ళి ఈ గంధం ఇచ్చిరమ్మంది నాయిక ఇక ఆ చెలికత్తెకీ తిరుమలేశుని రాణికి సంవాదమే. వినండి. ఓ తరుణి! నేను నిన్ను తప్పుపట్టనులేవే వెళ్ళి నా నాథునికి ఈ గంధమిచ్చిరావే.

ఇంతిరో! ఇప్పుడే నేను వద్దని చెబుతున్నాను, సుమా!! పోవే, నాకాంతుడు మంచివాడు తెలుసా, వెళ్ళిరా.

ఏమోనమ్మా! ఆ తరువాత యేనిందవస్తుందో యేమో?
ఏమీకాదులే, అదే చేత్తో నీవాతనికి ఈ తాంబూలమియ్యవే.
ఒకవేళ మీ ఆయన నాకు తాంబూలం తమ్మ నోట్లోపెట్టితే? అప్పుడు నీవేమంటావోనమ్మా!
పోనీ ఇట్లావెళ్ళి... అట్లా వెంటనే రావే
ఏమోనమ్మా! నన్ను నవ్వుతూ పలుకరిస్తే, నేనాగలేకపోతే?
అలాగైతే దూరక (తిట్టక) నీవే రమ్మని పిలువవే.
అమ్మయ్యో!! ఒకవేళ నా వక్క జలదరించేట్లు తాకితే? అప్పుడు నీవేమంటావోనమ్మా?
అప్పుడు, అధికముగా యెదిరించవే.
వేగంగా వచ్చి నీవనుకొని నన్ను పట్టుకొంటేనో?
ఆయన జగన్నాథుడే శ్రీవేంకటేశుని కూడిరావే.
నీవు అక్కడే దాగివుండి ఏమంటావో యేమో?

- ★ ఆముక - అధికముగా
- ★ కమ్మి - క్రమముగా
- ★ అమ్మరో! - అమ్మయ్యో!
- ★ దోమటి - చతురుడైన

సంఖ్య : 155 సంపుటము : 29 పుట : 104 రాగం : బౌళి

46 ఎన్నుండు నేరిచెనో యింతేసి దంటతనాలు

కన్నులపండువుగాను కంటి మీకె వేతలు ||పల్లవి||

సేసవెట్టి పెండ్లాడిన చెలి నీవద్ద నుండంగా
ఆస లేమి చూపినే ఆకె నీకును
వాసివంతులెంచుకోదు వల పారడిచెట్టుక
వేసాలెల్లా జేయంగాను వెరగాయ నాకు ||ఎన్నుం||

కాంపురము సేసీ ఇంతి కదిసి సేవసేయంగా
ఆడలేక మాటలాడీ నప్పటిం దాను
యీపె తగ వెఱంగక యెమ్మెలం బొరలుకొంటా
పూంపనవ్వులు నవ్వీని పొద్దువోదోకాని ||ఎన్నుం||

పట్టపు టలమేల్మంగ పాదాలు నీ కొత్తంగాను
యెట్లు నీతో బొందుసేసీ నెంత చుట్టమో
యిట్టే శ్రీవేంకటేశ ఇందరి నీ వేలితివి
చుట్టి నిన్ను గాంగిలింబీ చూడు మెంతసోద్యము ||ఎన్నుం|| 155

పరిచయ పరిమళం :

తానూ ఒక చెలికత్తెయై అన్నమయ్య తనతోటి చెలికత్తెని దుయ్యబడుతున్నారు. ఎన్నుండు నేర్చుకొన్నదో ఇంతనేర్పులు? ఈవిడగారి చేష్టలన్నీ మాకన్నులపండుగగా మేమూ జూసినామయ్యా? అవునుగానీ, ఓస్వామీ! శాస్త్రోక్తంగా పెండ్లాడిన మీఆవిడ నీవద్దనేవుంటే, ఆవిడగారు నీకేమి ఆశలు చూపిస్తున్నదయ్యా? దానికి ఉచ్చుమూ నీచమూ తెలీదా? అది నిన్ను ప్రేమిస్తేమాత్రం ఇంత అల్లరిపెట్టుకొంటారా! ఇటువంటి వేషాలు చూస్తే నాకేభయం వేస్తోందే దీనికింత బరితెగింపేమిటో, మరి. ఒక పక్క కాపురం చేస్తున్న పెళ్ళాం సేవచేస్తుంటే తాను పాత అలవాట్లు మానుకోక ఇంకా నీతో మాట్లాడుతూనే వున్నదయ్యా! స్వామీ! నీకు పొద్దుపోదా యేమిటయ్యా! మీ ఆవిడ యెంత తగవులాడుతుందో తెలియదా? ఏమిటా విలాసవంతమైన నవ్వులు? నీ పాదాలు ఒత్తి సేవచేస్తున్నది నీ పట్టపురాణి ఒకవైపు. ఇదెంతటి చుట్టమయ్య నీకు? దీనితో పొందుచేస్తావా? శ్రీవేంకటేశ్వరా! ఇందరినీ యేలుతున్నావు కాబట్టే ఎంత చోద్యంగా నిన్ను బిగికొగలిస్తోంది!!

- ★ దంటతనాలు - నేర్పులు
- ★ అప్పటి - పాత అలవాటు

సంఖ్య : 193 సంపుటము : 29 పుట : 129 రాగం : సామంతం

47 భూపతి చెరువుచెంత బొంచుక రతులకును

యేపొద్దు సతులకును యెదురు చూచినే ||పల్లవి||

నవ్వులసెలవులతో నానిన చెమటలతో

పువ్వుల దండలు వేరే బుజాలతోడ

జవ్వన పాయముతోడ జారిన తురుముతోడ

యెవ్వతెనో కూడివచ్చి యీడ నున్నాడే ||భూప||

అరవిరి బాగులతో నాయముల కరంగులతో

గరిమల నెమ్మొగము కళలతోడ

సురత వాసనలతో చొక్కపు సింగారాలతో

పురిగొన్న వేడుకతో భోగించినే ||భూప||

పుక్కిటి విడేలతోడ పులక జొంపాలతోడ

పిక్కటిలం దేనెలారే పెదవితోడ

యిక్కువ శ్రీవేంకటేశుం డిన్నిటాను నన్ను నేలె

వెక్కసపుం దమకాన వినోదించినే ||భూప||

పరిచయ పరిమళం :

భూపతి చెరువు అనే గ్రామంలో వెలసిన శ్రీవేంకటేశ్వరునిపై సరసకీర్తన వినిపిస్తున్నారు అన్నమయ్య. స్వామి భూపతి చెరువు దగ్గర రతిక్రీడల కోసం పొంచుకొనియున్నాడట. ఈ సమయంలో తన సతులైన భూదేవి శ్రీదేవి యెప్పుడు వస్తారాయని యెదురు చూస్తున్నాడట. నవ్వులొలికిస్తున్న, పెదవులతో చెమటల చిత్తడిలో నానిపోతున్నా చిరునవ్వు వదలలేదు. చతుర్భుజుడు కావన వెలుపలి భుజాలపై పూలదండలు వేలాడుతున్నాయట. యౌవనప్రాయములోవున్న స్వామికి కొప్పు జారిపోయిందిట. ఈయనను చూస్తుంటే ఇప్పుడే యెవ్వతెనో కూడివచ్చినట్లు సగము వికసించి ఎంతో బాగున్న పూలతో తన రహస్య ప్రయురాండ్రకై వేచియున్నట్లున్నాడు. వారు కరిగి నీరైపోతుంటే తన వదనమున దివ్య కళలతో శోభిల్లుతున్నాడట. సుగంధ పరిమళం అలముకోగా విశేషంగా సింగారాలతో వున్నాడట. అంతులేని భోగాలతో వేడుకగా వున్నాడట. నోట్లో కప్పురవిడెముందట. తేనెలారే పెదవులతో శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నన్ను యెలుకొన్నాడంటున్నారు.

★ అరవిరిబాగులు - సగం వికసించిన పూలు

★ పులకలజొంపాలు - పులకించిన నిక్కపొడుపులతో

సంఖ్య : 460 సంపుటము : 29 పుట : 309 రాగం : ముఖారి

48 మచ్చిక గలిగితేనేమి మరంగు వద్దా

పచ్చిదేర నేమిటికి బయలీందేవె ||పల్లవి||

కొలుపు లోపల మోము కొచ్చి కొచ్చి చూచుకొంటా

మలసి సొలసి యేమి మాంటలాదేవే

నలి నీ యెమ్మెలు చూచి నవ్వేవారి నెరంగవు

యెలమి నీ పగటులు యెంత చూపేవే ||మచ్చి||

పొట్టంబొరుగున నుండి బొమ్మల జంకించుకొంటా

ఇట్టే బీరాననెంత యెలయించేవే

చుట్టుకొన్న వలపుల సుద్దులు దలంచుకోవు

చుట్టరికాలనే యెంత సూడువట్టేవే ||మచ్చి||

సంగడినే కూచుండి చన్నుల నొరసుకొంటా

యెంగిలి మోవినే యెంత యింపురేంచేవే

చెంగటనే నన్నుం గూడె శ్రీవేంకటేశుండు

ముంగిట నీ యాస లెన్ని మొలవం బెట్టేవే ||మచ్చి|| 460

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య తానూ ఒక చెలికత్తెయై నాయికను మందలిస్తున్నారు. ఇదేమిటమ్మా? ఆయన అంటే నీకెంత చనువు వుంటే మాత్రం కొంచెమున్నా చాటూ మాటూ వుండవద్దా? నలుగురిలో ఎంత పచ్చిగా వ్యవహరిస్తున్నావమ్మా!!

ఆయన నిండునభలో వుంటే, ఆయన మొగములో మొగముపెట్టి నయగారాలుపోతూ యేమి మాట్లాడుతున్నావమ్మా? నీ విలాసమును చూచి అంతా ఎలా నవ్వుతున్నారో చూడు. అందరికీ నీ అందచందాలు చూపవచ్చునా? ఇరుగు పొరుగువారు ఇదేమిటని కనుబొమలు లేపి చూస్తుంటే ఎంత బీరాలుపోతున్నావే!! వలపులు ముప్పిరిగొనగా మీ బంధుత్వాలు యేమి నెమరువేసికొంటున్నావే!! పక్కనే కూర్చుని స్వామిని నీ చనుగవతో నొక్కి అధరపానంచేసినావుకదమ్మా! ఆ శ్రీవేంకటేశుడు నన్ను కూడినాడు. నీ ఆశలెన్ని చిగురింపజేశావే పాపం! స్వామి అందరివాడు.

★ పగటులు - శోభలు ★ ఎమ్మెలు - విలాసములు

★ బయలీందేవే - వ్యర్థంగా ఆశిస్తున్నావే ★ పొట్టపొరుగు - ఇరుగుపొరుగువారు

సంఖ్య : 309 సంపుటము : 19 పుట : 207 రాగం : హిందోళం

49 ఇంకానేల దాచేవు ఇంతకువచ్చెఁ బనులు

సంకలే కాసతీరాదా సమ్మతించేఁగాని || పల్లవి ||

చక్కెరవంటిమాటలు సతి నీతో నాడికాదా

చొక్కించెను నిన్ను నిట్టె సులభానను

చక్కనిమొగము చూచి సన్నలు సేసేకాదా

నెక్కొనుతమకమెల్లా నీకు రేఁగెను || ఇంకా ||

గాలాలవంటి చూపు లొక్కటఁ దగిలించికాదా

తాలిమి నీమనసెల్లాఁ దక్కఁగొనెను

మేలిమిచన్నులు నీమే నిట్టె తాఁకించికాదా

కీలుకొన్న వలపులు కెరలించెను || ఇంకా ||

లతలవంటిచేతుల లలి గాఁగిలించికాదా

రతిరహస్యములఁ గరఁగఁజేసెను

యితవై శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్ను నిట్టె

కతకారియాపెకాదా కళ లెసఁగించెను || ఇంకా || 309

పరిచయ పరిమళం :

అన్నమయ్య ఈ కీర్తనలో స్వామిని తిన్నగా కొన్ని ప్రశ్నలడుగుతున్నారు. ఏమయ్యా! ఇంకా మాదగ్గర యేమిదాచిపెడతావు? వ్యవహారం ఇంతవరకు వచ్చాక, ఇంకా శంకలెందుకు? నీవు అనుజ్ఞనివ్వు ఆవిడకూడా సమ్మతిస్తుంది, అంటున్నారు. ఆ నేర్పులన్నీ నీసతికి సహజంగానేవున్నాయి. ఆమె చక్కెరవంటి తీపికబుర్లు నీకు చెప్పే నిను సులభంగా ఇట్టే పరవశింపజేసింది కదా! నీ చక్కని ముఖముజూచి నీకు మాత్రమే అర్థమయ్యే సౌంజ్ఞలు చేసికాదా? నీకు తమకము రేకెత్తించింది. ఇంకా శంకలెందుకయ్యా? గాలమువంటి చూపులు నీపై ఒకటిగా విసిరేకదా! ధైర్యంగా నీ మనస్సు దక్కించుకొన్నదామె. మేలైన తన చనుగవ నీకు తాకించేకదా, నాటుకొన్న వలపులను ఆమె అతిశయింపజేసినది? లతలవంటి చేతులతో నిన్ను కౌగలించేకదా నిన్ను అనేక రతిరహస్యములలో కరిగించింది? నాకు హితుడవైన శ్రీవేంకటేశ్వరా! నన్ను కూడా ఇట్టే యేలినావు.

★ నెక్కొను - నెలకొను ★ గాలాలవంటి - గాలమువలె ★ కతకారి - గడుసరి
★ కీలుకొను - నాటుకొను ★ కెరలించు - అతిశయింపజేయు ★ తాలిమి - ధైర్యం

సంఖ్య : 451 సంపుటము : 29 పుట : 300 రాగం : ఆహారి

50 ఇచ్చకమే సేసితేను యీదేరు వలపులు

మచ్చికలే చూపవలె మగవానితోను || పల్లవి ||

శిరసు వంచకువే సిగ్గులు వడకువే

తెరదీసి నిన్నతఁడు తేరి చూచీని

మరఁగు వెట్టుకొకువే మరి తప్పించుకోకువే

విరుల చెండున నిన్ను వేసితే నేమాయను || ఇచ్చ ||

మొక్కులు మొక్కకువే ముంచి చేయి పట్టుకువే

పక్కన నీ చన్నులు పట్టి నితఁడు

మిక్కిలి జంకించకువే మీరి యాన వెట్టుకువే

పిక్కటిల్లఁ గాఁగిటను బిగియించఁగాను || ఇచ్చ ||

పెనఁగు లాదకువే బెట్టి గోర నూఁదకువే

ననుపున నీతోను నవ్వేవేళను

యెనసె శ్రీవేంకటేశుఁ డిఁక నేమీననకువే

చనవిచ్చి తనమోవి చవి చూపీ నితఁడు || ఇచ్చ || 451

పరిచయ పరిమళం :

ఈ సరస కీర్తనలో అన్నమయ్య దాంపత్య జీవితం యెలావుండాలో వివరిస్తున్నారు. ప్రీతితో వుంటేనే దాంపత్యం స్వర్గంలా వుంటుంది. వలపులు ఫలిస్తాయి. మగనితో స్త్రీ చనవుగా వుండాలి. పెడసరికట్టెలా వుండకూడదు. అంతచేటుగా శిరసు వంచివుండకు. సిగ్గు ఇతరులవద్దనుండాలి కాని భర్తవద్ద తగదు. నీ మేలిముసుగు తొలగించి నీ వదన సౌందర్యం తేరిపారచూస్తే సిగ్గు అసలే పనికొరదు. ఆయన నీ మెళ్లో పూదండ వేస్తే యేమయిందమ్మా. దాగి, తప్పించుకొని తిరగకు. అతను నీ చనుగవపై చేయివేస్తే చేయిపట్టుకొని ఆపి మొక్కులు మొక్కవద్దు. ఒకవేళ నీ భర్త నిన్ను తన బిగి కౌగిలిలో బిగిస్తే, ఆయనను బెదిరించుటగాని ఒట్టుపెట్టుకోవటంకానీ చేయకు, యెట్టెట్టుగా వుంటుంది. ఆయన అనురాగం చూపి నవ్వుతూవుంటే నీవు పోట్లాడకూడదు. ఆయనను గోళ్ళతో గిచ్చి బెదిరించకూడదు. శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నీకు తన అధరమునందిస్తే ఏమీ అనకుండా దానినాస్వాదించు

★ ఇచ్చకము - ప్రీతి ★ మరుగువెట్టు - మేలిముసుగు వేసికోకు
★ పిక్కటిల్లు - బిగియు ★ గోరనూడు - గోళ్ళతో గీరుట

సంఖ్య : 193 సంపుటము : 29 పుట : 128 రాగం : రామక్రియ

51 నిన్ను జూచెపుట నుండి నేడు నాకు వెరగయ్యా
పన్నుకొని యెన్నేసి పగటులదానవే || పల్లవి ||

చనవులు సేసుకొని సరసము లాడి యాడి
వినయాసం జెక్కునొక్కి వేడుకొనేవు
మనసు రంజిల్లం జేసి మచ్చికలు చల్లెవు
యెనసి విభునికెంత యిచ్చకురాలవే || నిన్ను ||

సరుసనే కూచుండి సారెకునుం గొప్పు దువ్వి
విరులు ముడిచి యిట్టె విడి (దె?) మిచ్చేవు
తెరవేసుకొని మోవితేనియలే కురిసేవు
యిరవై మగని కెంత యితపరి దానవే || నిన్ను ||

వేవేగం గాంగిలించి వేడుకలు వెడరేంచి
కైవసము సేసుకొని కరంగించేవు
యీవేళ శ్రీవేంకటేశుం డిన్నిటాను నన్ను నేలే
నీపూ నీతని కెంత నెయ్యమైనదానవే || నిన్ను || 192

పరిచయ పరిమళం :

ఆనాడు అన్నమయ్య కొన్ని విచిత్రమైన పదబంధాలతో సంధులుచేశారు. నినుజూచి + అప్పటినుండి = నిన్నుజూచెప్పగనుండి అని సంధిచేశారు. అన్నట్లు ఇందులో అన్నమయ్య తానూ నాయిక చెలికత్తె అయ్యారు. ఓ దేవీ! నిన్ను జూచియెంతో ఆశ్చర్యంగావుందమ్మా. ఎన్నేసి శోభలు కలదానవైనావమ్మా!! నీస్వామితో యెంతో చనువుగా సరసములాడియాడి వినయంగా ఆయన చెక్కులు నొక్కి (చుబుకముబట్టి) వేడుకొంటావు. మనస్సునుత్సాహపరచుటకు మచ్చికగావుంటావు. ఇట్లా నీ పతికి యెంత ఇష్టమైనదానివయ్యావు? ఆయన దగ్గర కూర్చొని చక్కగా నీ కొప్పు దువ్వుకొని, పూలుపెట్టుకొని, పరిమళ తాంబూలం నోటికందిస్తావు. తెరచాటున నీ మధురాధరమునందిస్తావు. స్థిరముగా నీ మగనికెంత హితురాలవైనావు!! ఆయనను త్వరగా బిగికొగలించి కైవసము చేసికొని కరంగించేస్తావు. దేవి నీవీ వేంకటేశ్వరుని యెంతో నెయ్యముతో నీవాణ్ణి చేసికొనినావు. కానీ ఆ శ్రీవేంకటేశ్వరుడు నా భక్తికి మెచ్చి నన్నూ కూడినాడు.

★ పన్నుకొని - గట్టిదానివై ★ కరగించి - మైమరపించి
★ వెరగయ్యా - ఆశ్చర్యం కలుగు ★ తెరవేసుకొని - చాటుగా

రచయిత:

అమరనాది సుబ్రహ్మణ్య చిక్కితులు

- పిలవంఠి : **అమరనాది సుబ్రహ్మణ్య చిక్కితులు**
- పుట్టినది : **9-6-1945**
- చదివినది : **ఎం.టెక్.**
- ఉండేది : **ఫ్లాట్ నెం. 5., ప్లాటు నెం. 61, సిద్ధార్థ అపార్ట్‌మెంట్స్, సిద్ధార్థనగర్.**
- రంగి : **భగవన్నామ సంకీర్తన**
- నచ్చుంది : **శాస్త్రీయ సంగీతం**
- నచ్చుంది : **నక్కజిత్తులు**
- మెచ్చుంది : **సజ్జన సాంగత్యం**
- రింగంఠి : **00919393021360**
- చదవంఠి : **www.geetadeksha.com**
- ఇవ్వంఠి : **e-mail : geetadeksha@gmail.com**